

ผลงานความสำเร็จดีเด่น
ตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ
ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554)

Success เรื่องเล่าความสำเร็จ Story

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
Food and Drug Administration

เรื่องเล่าความสำเร็จ

เอกสารนี้จัดทำขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากระทรวงสาธารณสุขในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีเป็นการรวมผลงานความสำเร็จดีเด่น หรือ **SUCCESS STORY** ของโครงการที่ประสบความสำเร็จในระดับดีเยี่ยม จำนวน 12 โครงการภายใต้แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อ เผยแพร่ และสื่อสารการดำเนินงาน ความรู้ และบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ ให้แก่สังคมและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรับทราบอันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานและการร่วมมือกันในการจัดการสารเคมีที่ดีของประเทศในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

ผลงานความสำเร็จดีเด่นจากการดำเนินงาน
ตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3
(พ.ศ. 2550–2554)

ผลงานความสำเร็จดีเด่นจากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

การจัดการสารเคมีอย่างเป็นระบบในประเทศ เริ่มมีขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยมีการจัดทำและดำเนินงานตามแผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัยด้านสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2540–2544) แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545–2549) และต่อเนื่องมาเป็นแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554) ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “สังคมปลอดภัยจากอันตรายด้านสารเคมี สู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนและแข่งขันได้ในระดับสากล” และมีการวางยุทธศาสตร์ไว้ 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมี ยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ ลดความเสี่ยงอันตรายจากสารเคมี มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 พัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมที่ปลอดภัยสารเคมีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และส่วนที่ 2 พัฒนาและส่งเสริมความปลอดภัยสารเคมีทางอุตสาหกรรมที่เหมาะสม และยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ ส่งเสริมความปลอดภัยและบทบาทประชาชนในการจัดการสารเคมี

เมื่อแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 5 ปี จนสิ้นสุดแผนในปี พ.ศ. 2554 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายเลขานุการ ในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมี ได้ร่วมกับหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทำการประเมินผลความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผน ได้ผลการประเมิน ตลอดจนความเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำและการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2555–2564) และได้รายงานผลการประเมินความสำเร็จดังกล่าวให้คณะกรรมการประสานนโยบายและแผนการดำเนินงานว่าด้วยการจัดการสารเคมี และคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมี ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจทราบ

จากการประเมินผลความสำเร็จของแผนดังกล่าว พบว่ามีแผนงานโครงการที่ประสบความสำเร็จในระดับดีเยี่ยม ซึ่งหมายถึงแผนงานโครงการที่ดำเนินงานเสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนด และมีกรนำไปปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์หรือนำไปต่อยอดให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน จำนวนร้อยละ 13 ของแผนงานโครงการภายใต้แผนทั้งหมด ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการประสานนโยบายและแผนการดำเนินงานว่าด้วยการจัดการสารเคมี มีความเห็นว่า ควรที่จะได้มีการดำเนินงานให้มีการเผยแพร่ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ จากตัวอย่างของผลความสำเร็จที่ดีเยี่ยมนี้ต่อไป สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จึงได้พิจารณาคัดเลือกแผนงานโครงการที่ประสบความสำเร็จในระดับดีเยี่ยม ซึ่งมีผลงานความสำเร็จดีเด่นที่ควรนำมาจัดทำเป็นเรื่องราวแห่งความสำเร็จหรือ success story ได้จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ การพัฒนากฎหมายลำดับรองเพื่อการควบคุมและกำกับดูแลวัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้อง ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 การพัฒนากฎหมายในการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555 ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เพื่อบังคับใช้กับวัตถุอันตรายทางอุตสาหกรรม การศึกษาสถานะสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพที่สัมผัสกับอนุภาคนาโน และมาตรการความปลอดภัย การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมีในพื้นที่จังหวัดระยอง การดำเนินงานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด การพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตราย การจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมี (Thailand National Chemicals Management Profile) การพัฒนาฐานข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมี (National Chemicals Safety Cards) การพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลเครือข่ายศูนย์พิษวิทยา ในการป้องกันและรักษาการเจ็บป่วยจากพิษสารเคมีด้านการรักษา การพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลง 4 กลุ่ม เพื่อผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัย การจัดทำฐานข้อมูลเหมืองแร่เก่าที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และกระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS ในเด็กนักเรียนและเยาวชนไทย

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมี จึงได้จัดทำเอกสารฉบับนี้ขึ้น เพื่อบันทึกผลความสำเร็จของ 12 เรื่องดังกล่าวให้เป็นผลงานความสำเร็จดีเด่นจากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554) เพื่อเผยแพร่ และสื่อสารผลการทำงาน ความรู้ที่เกิดขึ้น และบทเรียนที่ได้รับ ให้แก่สังคมและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทราบและศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงาน และการร่วมมือกันในการจัดการสารเคมีของประเทศในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

สารบัญ

คำนำ	ผลงานความสำเร็จดีเด่นจากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554)	2
โครงการที่ 1	การพัฒนานโยบายลำดับรอง เพื่อการควบคุมและกำกับดูแลวัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้อง ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551	6
โครงการที่ 2	การพัฒนานโยบาย ในการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555 ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เพื่อบังคับใช้กับวัตถุอันตรายทางอุตสาหกรรม	12
โครงการที่ 3	การศึกษาสถานะสุขภาพ ของผู้ประกอบการอาชีพที่สัมผัสกับอนุภาคนาโน และมาตรการความปลอดภัย	16
โครงการที่ 4	การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี ในพื้นที่จังหวัดระยอง	20
โครงการที่ 5	การดำเนินงานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาบาเซล ว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด	26

โครงการที่ 6	การพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตราย	30
โครงการที่ 7	การจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมี (Thailand National Chemicals Management Profile)	34
โครงการที่ 8	การพัฒนาฐานข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมี (National Chemicals Safety Cards)	40
โครงการที่ 9	การพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลเครือข่ายศูนย์พิษวิทยาในการป้องกันและรักษาการเจ็บป่วยจากพิษสารเคมีด้านการรักษา	46
โครงการที่ 10	การพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลง 4 กลุ่มเพื่อผลิตผลการเกษตรปลอดภัย	50
โครงการที่ 11	การจัดทำฐานข้อมูลเหมืองแร่เก่าที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	54
โครงการที่ 12	กระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS ในเด็กนักเรียนและเยาวชนไทย	58

โครงการที่ 1

ข้อความสำเร็จ

การพัฒนากฎหมายลำดับรอง เพื่อการควบคุมและกำกับดูแลวัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้อง ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551

ข้อความ

ความสำเร็จของการพัฒนากฎหมายลำดับรอง เพื่อการควบคุมและกำกับดูแลวัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้อง ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 นี้ เป็นผลมาจากการดำเนินแผนงาน การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 โดยกรมวิชาการเกษตร ซึ่งเป็นแผนงานโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมี ของแผนยุทธศาสตร์การ จัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

การดำเนินแผนงาน การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายทางการเกษตรให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 มีที่มาจากจากการที่ประเทศไทยได้เริ่มมีการควบคุมวัตถุอันตรายอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดระบบบริหารให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กฎหมาย คือ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน 2535 แต่ด้วยเหตุว่าพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จำนวนวัตถุอันตรายมีเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีความหลากหลายและมีความเป็นอันตราย ที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ตลอดจนความปลอดภัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ต่อมาในปี 2551 จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 ขึ้น ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 สิงหาคม 2551 โดยมีการปรับปรุงให้มีการควบคุมวัตถุอันตรายที่รัศกุ่ม เข้มงวด เป็นระบบ มีหลักเกณฑ์และมีหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

พระราชบัญญัติวัดถุอันตรายนี้อำนาจแก่ 3 หน่วยงานหลักในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้รับผิดชอบวัดถุอันตรายที่ใช้ในทางการเกษตร โดยกรมวิชาการเกษตรรับหน้าที่ดูแลวัดถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้กับพืช กรมประมงดูแลวัดถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้กับสัตว์น้ำ และกรมปศุสัตว์ดูแลวัดถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้ในการปศุสัตว์ อย่างไรก็ตามวัดถุอันตรายทางการเกษตรที่มีการใช้อย่างแพร่หลาย คือ วัดถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้กับพืช และพบว่าประเทศไทย มีการนำเข้าวัดถุอันตรายทางการเกษตรจากต่างประเทศ เพิ่มมากขึ้นเกือบทุกปี โดยเมื่อพิจารณาประเภทของวัดถุอันตรายที่นำเข้าพบว่าวัดถุอันตรายที่นำเข้าส่วนใหญ่เป็นสารกำจัดวัชพืช รองลงมาคือสารกำจัดแมลง และสารป้องกันกำจัดโรคพืช ตามลำดับ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ จำแนกวัดถุอันตรายออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

วัดถุอันตรายชนิดที่ 1 ได้แก่ วัดถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด ทั้งนี้ วัดถุอันตรายทางการเกษตรที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบในปัจจุบัน ไม่มีการจัดไว้ในกลุ่มนี้

วัดถุอันตรายชนิดที่ 2 ได้แก่ วัดถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดด้วย ทั้งนี้ มีวัดถุอันตรายทางการเกษตรบางชนิดที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้

วัดถุอันตรายชนิดที่ 3 ได้แก่ วัดถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต ทั้งนี้ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะจัดอยู่ในกลุ่มนี้

วัดถุอันตรายชนิดที่ 4 ได้แก่ วัดถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง ทั้งนี้ กรมวิชาการเกษตร ได้ประกาศให้สารเคมีทางการเกษตรเป็นวัดถุอันตรายชนิดที่ 4 จำนวนทั้งสิ้น 96 รายการแล้ว

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติวัดถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมวัดถุอันตรายทางการเกษตร ที่ปรับปรุงขึ้นจากพระราชบัญญัติฉบับเดิม กล่าวไว้ในมาตรา 26 โดยได้กำหนดให้ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัดถุอันตรายชนิดที่ 2 และชนิดที่ 3 หรือใบรับแจ้งการดำเนินการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัดถุอันตรายชนิดที่ 2 ที่ออกให้ตามพระราชบัญญัติวัดถุอันตราย พ.ศ. 2535 ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงใช้ได้ต่อไปอีก 3 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัดถุอันตรายให้มีอายุไม่เกิน 6 ปี จากเดิมที่ไม่มีการกำหนดอายุ

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานในการควบคุมวัดถุอันตรายทางการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้อง ภายใต้พระราชบัญญัติวัดถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมวิชาการเกษตร จึงได้ดำเนินการพัฒนากฎหมายลำดับรอง ภายใต้แผนงานการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติวัดถุอันตรายทางการเกษตร ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติวัดถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 ซึ่งได้ผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในการออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกต่างๆ โดยลำดับ ดังนี้

1. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่อง การขึ้นทะเบียน การออกใบสำคัญ และการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัดถุอันตราย ที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ พ.ศ. 2551 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2552

พร้อมแบบทำยประกาศจำนวน 7 แบบ คือ คำขอขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย คำขออนุญาตผลิตหรือนำเข้าตัวอย่างวัตถุอันตราย ใบอนุญาตผลิตตัวอย่างวัตถุอันตราย ใบอนุญาตนำเข้าตัวอย่างวัตถุอันตราย ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย คำขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย และ คำขอต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย โดยประกาศฉบับนี้ได้กำหนดให้การขอขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทดลองเบื้องต้น เพื่อทราบประสิทธิภาพ ข้อมูลพิษเฉียบพลัน และพิษตกค้างโดยให้ผลิตหรือนำเข้าตัวอย่างวัตถุอันตรายจำนวนจำกัด เพื่อทดสอบประสิทธิภาพและพิษตกค้างตามแต่กรณี

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้ชั่วคราว เพื่อสาธิตการใช้ และทราบข้อมูลพิษระยะปานกลาง พิษเรื้อรังที่เกี่ยวกับการทำให้ตัวอ่อนผิดปกติ ผลต่อการสืบพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม พิษต่อระบบประสาท การทำให้เกิดเนื้องอกและมะเร็ง (ถ้ามี) และพิษตกค้างโดยให้ผลิตหรือนำเข้าตัวอย่างวัตถุอันตรายจำนวนจำกัด เพื่อนำมาสาธิตการใช้ในพื้นที่ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลขั้นสุดท้าย เพื่อรับขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย โดยประเมินผลการทดลองและข้อมูลต่างๆ เพื่อทราบประสิทธิภาพ ความปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพียงพอต่อการใช้ รวมทั้งพิษเรื้อรังระยะยาว (2 ปี) ต่อสัตว์ทดลอง

ทั้งนี้ ผู้ขอขึ้นทะเบียนอาจไม่ต้องขอขึ้นทะเบียนขั้นตอนที่ 2 ได้ในกรณีที่มีข้อมูลตามขั้นตอนที่ 3 และในการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 ผู้ยื่นขอขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายต้องยื่นเอกสารทางวิชาการ รายการข้อมูลเพื่อการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย ข้อมูลพิษเฉียบพลัน แผนการทดลองประสิทธิภาพ และแผนการทดลองพิษตกค้าง ตามแต่กรณีที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามรายการข้อมูลเพื่อการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย โดยกำหนดให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นพิษของสารเข้มข้นและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ต้องได้มาจากห้องปฏิบัติการ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GLP (Good Laboratory Practice) ตามมาตรฐาน OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) อันเป็นมาตรฐานสากล ใบทะเบียนอนุญาตผลิตในประเทศที่เป็นแหล่งผลิต เอกสารทั้งหมดต้องผ่านการรับรองจากหน่วยราชการ ตัวแทนของประเทศ โดยต้องเป็นลักษณะเอกสารระหว่างประเทศ

2. ในปี 2552 ภายหลังที่ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฉบับดังกล่าวมีผลบังคับใช้ กรมวิชาการเกษตร จึงได้ออกประกาศกรมวิชาการเกษตร เพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่กล่าวข้างต้น โดยออกเป็นประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์ และวิธีการขึ้นทะเบียน การออกใบสำคัญ และการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย ที่กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ พ.ศ. 2552 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2552 พร้อมหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไข แบบทำยประกาศ จำนวน 2 เรื่อง คือ หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไข การทดลองประสิทธิภาพวัตถุอันตรายทางการเกษตร และหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไข การทดลองพิษตกค้างของวัตถุอันตรายทางการเกษตร นอกจากนี้ กรมวิชาการเกษตรได้ออก ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตร พ.ศ. 2552 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันเดียวกัน คือวันที่ 13 พฤศจิกายน 2552

3. ในปี 2553 กรมวิชาการเกษตร ได้ออกระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการตรวจเอกสารข้อมูลประกอบการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ พ.ศ. 2553 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2553

และออกประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์ และวิธีการขึ้นทะเบียน การออกใบสำคัญ และการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย ที่กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2553 เพื่อชี้แจงเพิ่มเติมถึงการละเว้นการยื่นข้อมูลวัตถุอันตรายทางการเกษตรบางรายการและกำหนดขนาดของการบรรจุวัตถุอันตราย

4. ในปี 2554 กรมวิชาการเกษตรได้ออกประกาศและระเบียบออกมามากมาย เพื่อให้การควบคุมและกำกับดูแลวัตถุอันตรายทางการเกษตรเป็นไปอย่างเหมาะสม ได้แก่ ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการตรวจเอกสารข้อมูลประกอบการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2554 ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์ และวิธีการขึ้นทะเบียน การออกใบสำคัญ และการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย ที่กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 ประกาศกรมฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2554 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2554 และ ประกาศกรมฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2554 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2554 ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการตรวจเอกสารข้อมูลประกอบการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2554 และประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดอัตราความเข้มข้นในแต่ละสูตรของวัตถุอันตรายที่รับขึ้นทะเบียน พ.ศ. 2554 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2554

กรมวิชาการเกษตร ได้ให้ความสำคัญต่อระบบการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเห็นว่าวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่นำมาใช้ในการกระบวนการผลิตทางการเกษตรแทบทั้งหมด เป็นวัตถุอันตรายที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ และเมื่อเทคโนโลยีพัฒนาขึ้น แนวทางการผลิตสารเคมี ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการศึกษาทดลอง เกี่ยวกับผลกระทบของวัตถุอันตรายทางการเกษตรชนิดต่างๆ ต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม มีความละเอียดและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องก้าวให้ทัน ดังนั้น เมื่อมีข้อมูลแสดงให้เห็นว่า วัตถุอันตรายทางการเกษตรชนิดใดมีความเสี่ยงสูง ยกตัวอย่างเช่น สหภาพยุโรป ซึ่งมีการประกาศรายชื่อสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่ห้ามใช้ ออกมาเป็นระยะๆ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการความเสี่ยงดังกล่าว ด้วยการทบทวนการอนุญาตให้ใช้วัตถุอันตรายชนิดนั้น และมีการออกประกาศและระเบียบต่างๆ เพื่อกำกับและควบคุมดูแลให้เหมาะสมตามสถานการณ์ ภายใต้ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ที่ได้มีการปรับปรุงตามกาลเวลา ซึ่งเหล่านี้ เป็นกลวิธีที่เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดในแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

สรุปท้ายเรื่อง

ความสำเร็จของการพัฒนากฎหมายลำดับรอง เพื่อการควบคุมและกำกับดูแลวัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้อง ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 นี้ ทำให้มีการออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศกรมวิชาการเกษตร และระเบียบกรมวิชาการเกษตร ที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียน หลักเกณฑ์

และวิธีการขึ้นทะเบียน การออกใบสำคัญ และการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย ที่กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดการควบคุมและกำกับดูแลวัตถุอันตรายทางการเกษตร อย่างชัดเจนและเป็นระบบ และส่งผลต่อเนื่องให้วัตถุอันตรายที่ผลิตและนำเข้ามีคุณภาพและได้มาตรฐาน ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุอันตรายนั้นๆ ได้อย่างปลอดภัย เกิดการตระหนักในการผลิต การนำเข้า การส่งออก การมีไว้ในครอบครอง และการนำไปใช้ ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ลดความเสี่ยงอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปกป้องสุขภาพของประชาชน และสิ่งแวดล้อมของประเทศ จากอันตรายของสารเคมี

วัตถุอันตรายทางการเกษตร

กิจกรรมการประชุมและเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และร่างประกาศกรมวิชาการเกษตร ที่เกี่ยวข้องภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551

โครงการที่ 2

ข้อความสำเร็จ

การพัฒนากฎหมาย ในการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเสี่ยง เป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555 ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เพื่อบังคับใช้กับวัตถุอันตรายทางอุตสาหกรรม

ข้อความ

ความสำเร็จของการพัฒนากฎหมายในการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555 ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เพื่อบังคับใช้กับวัตถุอันตรายทางอุตสาหกรรมนี้ เป็นผลมาจากการดำเนินแผนงานการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายทางภาคอุตสาหกรรม พ.ศ. 2535 เพื่อรองรับการนำระบบสากล GHS มาใช้ โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแผนงานโครงการของแผนปฏิบัติการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมี ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

สืบเนื่องจากมติที่ประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) หรือ Earth Summit ที่ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้กำหนดกระบวนการความร่วมมือระหว่างประเทศ ภายใต้ Chapter 19 ของ Agenda 21 ในเรื่องของการพัฒนาระบบ GHS (Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals) เพื่อสนับสนุนการจัดการสารเคมีไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นแนวทางสำหรับทุกประเทศในการพัฒนาแผนการจัดการสารเคมีแห่งชาติ เพื่อการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย โดยได้มีการจัดทำคู่มือสำหรับระบบ GHS หรือ Purple Book ขึ้น และมีปรับปรุงทุกๆ 2 ปี ต่อมา ในปี พ.ศ. 2546 ในเวทีการประชุมระหว่างรัฐบาล ว่าด้วยความปลอดภัยสารเคมี (Intergovernmental Forum on Chemical Safety: IFCS) ครั้งที่ 4 ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ที่ประชุมได้เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาข้อมูลสถานการณ์ระดับชาติ เพื่อการจัดการสารเคมี (National Chemicals Management Profile) และประเทศไทยได้แสดงเจตจำนงในการนำระบบ GHS มาใช้ เพื่อให้มีผลในการปฏิบัติภายในปี พ.ศ. 2551

หลักการของ GHS ประกอบด้วย (1) การจำแนกความเป็นอันตรายของสารเคมี (Chemical Hazard Classification) เพื่อระบุลักษณะสมบัติที่เป็นอันตรายของสารเคมี ซึ่งแบ่งความเป็นอันตรายออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ความเป็นอันตรายทางกายภาพ (Physical hazards) ความเป็นอันตรายต่อสุขภาพ (Health hazards) และความเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental hazards) และ (2) การสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมี (Chemical Hazard Communication) ซึ่งประกอบด้วย การติดฉลากสารเคมี (Labelling) และเอกสารข้อมูลความปลอดภัยของสารเคมี (Safety Data Sheet: SDS) ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายของ GHS คือ เพื่อปกป้องสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมจากสารเคมี โดยให้มีการสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมีด้วยฉลากและข้อมูลความปลอดภัยสารเคมี เป็นแนวทางสำหรับประเทศที่ไม่มีระบบการจำแนกประเภท และติดฉลากสารเคมี ลดความซ้ำซ้อนของการทดสอบและประเมินสารเคมี และเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการค้าสารเคมีระหว่างประเทศ โดยมีการประเมินและระบุความเป็นอันตรายของสารเคมีภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน

ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการวัตถุอันตราย มีมติเมื่อ วันที่ 30 ตุลาคม 2546 เห็นชอบให้นำระบบ GHS มาใช้ในการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกประกาศกระทรวงตามความรับผิดชอบของหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อบังคับใช้ตามกฎหมายต่อไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 คณะกรรมการวัตถุอันตราย ได้มีมติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินการในการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย (คณะอนุกรรมการ GHS) โดยประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกรมโรงงานอุตสาหกรรมทำหน้าที่เป็นเลขานุการ โดยได้ดำเนินการจัดทำร่างประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. ... เข้าพิจารณาในคณะอนุกรรมการ GHS ตลอดจนได้จัดประชุม เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้การออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นไปตามมาตรา 57 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ได้ดำเนินการตามข้อ 9 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 และต่อมาในวันที่ 3 สิงหาคม 2554 คณะกรรมการวัตถุอันตราย ได้พิจารณาให้ความเห็นชอบกับร่างประกาศกระทรวงฯ ซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรมได้ลงนามในประกาศกระทรวงฯ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2555 และประกาศกระทรวงฯ ได้ถูกนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2555 ทำให้ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555 นี้ เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2555 นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2555 เห็นชอบให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำข้อกำหนดแนบท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์การจำแนกความเป็นอันตราย และองค์ประกอบการสื่อสารความเป็นอันตราย ไปออกเป็นกฎหมายบังคับในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

สาระสำคัญของประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555 มีดังนี้

ข้อ 1 ในประกาศนี้ “วัตถุอันตราย” หมายความว่า วัตถุอันตรายที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมรับผิดชอบยกเว้นของเสียเคมีวัตถุ (CHEMICAL WASTES) และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย ออกตามความในมาตรา 18 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

“สารเดี่ยว (Substance)” หมายความว่า ธาตุหรือสารประกอบที่อยู่ในสถานะธรรมชาติ หรือเกิดจากกระบวนการผลิตต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงสารเติมแต่งที่จำเป็นในการรักษาความเสถียรของสารเดี่ยว หรือสารเจือปนที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต แต่ไม่รวมถึงสารตัวทำละลายที่สามารถแยกออกมาจากสารเดี่ยว ได้โดยไม่มีผลต่อความเสถียรของสารเดี่ยวหรือไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสารเดี่ยว

“สารผสม (Mixture)” หมายความว่า สารผสมหรือสารละลายที่ประกอบด้วยสารเดี่ยวสองชนิด หรือมากกว่าที่ไม่ทำปฏิกิริยาต่อกัน

ข้อ 2 ให้ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า ซึ่งวัตถุดิบอันตรายที่เป็นสารเดี่ยวและสารผสมต้องดำเนินการตามข้อกำหนดว่าด้วยระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุดิบอันตราย แนบท้ายประกาศนี้ ดังต่อไปนี้

2.1 จำแนกความเป็นอันตรายทางกายภาพ 16 ประเภท และความเป็นอันตรายต่อสุขภาพ 10 ประเภท และความเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม 2 ประเภท

2.2 ติดฉลาก

2.3 จัดทำเอกสารข้อมูลความปลอดภัย

ทั้งนี้ สารเดี่ยวให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลา 1 ปี และสารผสมให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลา 5 ปี นับจากวันที่ประกาศนี้มีผลบังคับใช้

ข้อ 3 การส่งออกซึ่งวัตถุดิบอันตราย ต้องมีการจำแนกความเป็นอันตรายติดฉลาก วัตถุดิบอันตราย และจัดทำเอกสารข้อมูลความปลอดภัย ให้เป็นไปตามข้อกำหนดว่าด้วยระบบการจำแนก และการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุดิบอันตราย ยกเว้นกรณีประเทศคู่ค้ามีข้อกำหนดเกี่ยวกับการนี้เป็นการเฉพาะ

ข้อ 4 ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก และผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุดิบอันตราย มีหน้าที่ต้องสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุดิบอันตรายในรูปแบบของฉลากและเอกสารข้อมูลความปลอดภัย ที่ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าจัดทำ ตามข้อ 2 แล้วแต่กรณี เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุดิบอันตรายนั้นๆ ได้อย่างปลอดภัย ทั้งนี้ ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

โดยข้อกำหนดว่าด้วยระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุดิบอันตราย ที่แนบท้ายประกาศฯ มีสาระสำคัญประกอบด้วย

1. เกณฑ์การจำแนกความเป็นอันตรายสำหรับวัตถุดิบอันตรายที่เป็นสารเดี่ยว (substance) หรือสารผสม (mixture) โดยแบ่งเกณฑ์การจำแนกความเป็นอันตรายของวัตถุดิบอันตรายเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.1. เกณฑ์การจำแนกความเป็นอันตรายทางกายภาพ และองค์ประกอบการสื่อสารความเป็นอันตรายในฉลากวัตถุดิบอันตราย

1.2. เกณฑ์การจำแนกความเป็นอันตรายต่อสุขภาพ และองค์ประกอบการสื่อสารความเป็นอันตรายในฉลากวัตถุดิบอันตราย

1.3. เกณฑ์การจำแนกความเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบการสื่อสารความเป็นอันตรายในฉลากวัตถุอันตราย

ซึ่งเกณฑ์การจำแนกความเป็นอันตรายดังกล่าวเป็นไปตาม Annex 2 Classification and Labelling summary tables ของคู่มือสำหรับระบบ GHS หรือ Purple Book ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2552

2. องค์ประกอบ การสื่อสารความเป็นอันตรายบางส่วน ซึ่งองค์ประกอบของฉลาก จะต้องประกอบด้วยอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ รูปสัญลักษณ์ (pictogram) คำสัญญาณ (signal word) และข้อความแสดงความเป็นอันตราย (hazard statement) ซึ่งการแสดงองค์ประกอบของการสื่อสารความเป็นอันตราย จะต้องสอดคล้องกับการจำแนกความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย

3. ข้อสนเทศที่ต้องระบุในเอกสารข้อมูลความปลอดภัย มีทั้งหมด 16 หัวข้อ ซึ่งข้อมูลขั้นต่ำของเอกสารข้อมูลความปลอดภัยดังกล่าวเป็นไปตาม Chapter 1.5 Hazard Communication: Safety Data Sheet (SDS) ของคู่มือสำหรับระบบ GHS หรือ Purple Book ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2552

สรุปท้ายเรื่อง

ความสำเร็จในการพัฒนากฎหมาย เพื่อนำระบบสากล GHS มาบังคับใช้กับวัตถุอันตรายทางอุตสาหกรรม โดยการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555 ซึ่งมีข้อกำหนดว่าด้วยระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายแนบท้ายประกาศนี้ทำให้ประเทศไทยมีการนำระบบการแสดงฉลากสารเคมีที่เป็นมาตรฐานสากลทัดเทียมกับต่างประเทศมาใช้อย่างเป็นทางการ โดยเริ่มกับวัตถุอันตรายส่งผลให้เกิดประโยชน์ที่สำคัญ คือ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก และผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย สามารถสื่อสารความเป็นอันตรายผ่านการแสดงรูปสัญลักษณ์และข้อความแสดงความเป็นอันตรายในรูปแบบที่ชัดเจนเข้าใจง่ายเป็นหลักเกณฑ์เดียวกัน และเป็นสากล ส่งผลต่อเนื่องให้ผู้เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุอันตรายนั้นๆ ได้อย่างปลอดภัย และเกิดการตระหนักในการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ลดความเสี่ยงอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปกป้องสุขภาพของประชาชน และสิ่งแวดล้อมของประเทศ จากอันตรายของสารเคมี

รูปสัญลักษณ์ (Pictogram) แสดงความเป็นอันตรายในระบบ GHS

โครงการที่ 3

ชื่อความสำเร็จ

การศึกษาสถานะสุขภาพ ของผู้ประกอบการอาชีพที่สัมผัสกับอนุภาคนาโน และมาตรการความปลอดภัย

ข้อความ

ความสำเร็จของการศึกษาสถานะสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพที่สัมผัสกับอนุภาคนาโน และมาตรการความปลอดภัย (The Study of the Health Status of the Exposed Workers to Nanomaterials and Safety Regulation) นี้ เป็นผลมาจากการดำเนินโครงการการศึกษาสถานะสุขภาพของผู้ประกอบการอาชีพที่สัมผัสกับอนุภาคนาโนและมาตรการความปลอดภัย ซึ่งเป็นโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมี และยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ ลดความเสี่ยงอันตรายจากสารเคมี ในส่วนของการพัฒนาและส่งเสริมความปลอดภัยสารเคมี ทางอุตสาหกรรมที่เหมาะสม ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554) นอกจากนี้ ยังเป็นโครงการศึกษาวิจัย ที่ผ่านการพิจารณาและได้รับอนุมัติ จากคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย กรมควบคุมโรค

ความเป็นมาของโครงการนี้ เกิดขึ้นเนื่องจาก ในปัจจุบัน มีการนำนาโนเทคโนโลยี และอนุภาคนาโนมาใช้ในกระบวนการผลิตหลายประเภท ซึ่งอนุภาคนาโนเป็นอนุภาคขนาดเล็ก สามารถแพร่ผ่านเยื่อเซลล์ได้ดี จึงผ่านทางช่องอาหารเข้าสู่สิ่งมีชีวิตหลายสายพันธุ์ได้ ดังนั้น จึงมีข้อถกเถียงกันถึงความเสี่ยงของผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากวัสดุที่มีอนุภาคนาโน ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัย ศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง ในสังกัด สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค จึงดำเนินโครงการศึกษาวิจัย สถานะสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพ กับนาโนเทคโนโลยีและวัสดุนาโน และมาตรการความปลอดภัยซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเสี่ยงต่อการสัมผัสอนุภาคนาโน ในพื้นที่อุตสาหกรรมเชิงเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้แก่ พื้นที่ในเขตจังหวัดระยอง ชลบุรี และสมุทรปราการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานะสุขภาพของประชากรกลุ่มเสี่ยง ต่ออนุภาคนาโน เพื่อจัดทำฐาน

ข้อมูลความเสี่ยงต่อสุขภาพ ของผู้ประกอบการอาชีพในสถานประกอบการอุตสาหกรรมต่ออนุภาคนาโน แนวทางการประเมิน ความเสี่ยงต่อสุขภาพจากอนุภาคนาโนจากการประกอบอาชีพ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการดำเนินงานในรูปเครือข่าย สุขภาพเพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรค จากอนุภาคนาโนจากการประกอบอาชีพ และมาตรการความปลอดภัย

การศึกษาวิจัย มีการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2554 (ตุลาคม 2553–กันยายน 2554) ในพื้นที่เชิงเศรษฐกิจอุตสาหกรรม 3 จังหวัด ได้แก่ ระยอง ชลบุรี และสมุทรปราการ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลด้านมาตรการความปลอดภัย ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มอาสาสมัครโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ได้กำหนด จำนวนอาสาสมัครเป้าหมาย 192 คน จำแนกออกเป็นกลุ่มผู้บริหารหรือหัวหน้างาน 12 คน กลุ่มพนักงานผู้ปฏิบัติ 180 คน โดยจำแนกออกเป็น การสำรวจสถานประกอบการอุตสาหกรรม จังหวัดละ 2 แห่ง กลุ่มอาสาสมัครในสถานประกอบการ แห่งละ 32 คน (จำแนกออกเป็น กลุ่มผู้บริหารหรือหัวหน้างาน 2 คน กลุ่มพนักงานผู้ปฏิบัติ 30 คน) การสืบค้นข้อมูลจาก สื่อต่างๆ และการเก็บข้อมูลจากการประชุมระดมสมองภาคีเครือข่าย แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ และแปลผลนำเสนอ ในรูปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ฐานนิยมและร้อยละ เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลความเสี่ยงต่อสุขภาพจากอนุภาคนาโน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการดำเนินงานในรูปเครือข่ายสุขภาพ เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพจาก อนุภาคนาโนจากการประกอบอาชีพต่อไป

ผลจากการดำเนินงานพบว่า อายุเฉลี่ยของผู้บริหารหรือหัวหน้างานคือ 35.29 ปี (± 2.65 ปี) ประสบการณ์ทำงานโดย เฉลี่ย 11 ปี (± 2.89 ปี) อายุเฉลี่ยของคณาจารย์คือ 33.39 ปี (± 7.05 ปี) ประสบการณ์ทำงานโดยเฉลี่ย 6.20 ปี (± 3.62 ปี) ร้อยละ 100 ของผู้บริหารไม่มีความรู้เรื่องอนุภาคนาโนและมาตรการความปลอดภัยที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 50 ของผู้บริหารไม่ให้ความสนใจในเรื่องอนุภาคนาโนกับสุขภาพและคิดว่าอนุภาคนาโนไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในขณะที่ร้อยละ 10 ของพนักงานรู้จักอนุภาคนาโน และให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น ร้อยละ 80 ของสถาน ประกอบกิจการมีการเก็บข้อมูลสุขภาพคนงาน ตรวจสอบสิ่งแวดล้อมการทำงานและดำเนินการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ทั่วไป ในสถานประกอบการที่มีการใช้อนุภาคนาโนไม่มีการตรวจสอบสิ่งแวดล้อมการทำงาน และการใช้มาตรการด้านอาชีวอนามัย และความปลอดภัยเป็นการเฉพาะ คนงาน ร้อยละ 100 ต้องการให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอนุภาคนาโนและมาตรการและ กลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และต้องการให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี ในขณะที่ร้อยละ 95 ของผู้บริหารและหัวหน้างาน ไม่ตอบคำถามในข้อนี้ ระดับของปัญหาสุขภาพในการปฏิบัติงานในทัศนคติของคนงานนั้น เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ (1) ความร้อน (2) สารเคมี และ (3) เชื้อโรค

จากผลการศึกษารูปได้ว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและคณาจารย์ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับอนุภาคนาโนและมาตรการ ความปลอดภัยในการดูแลสุขภาพ แต่ผู้บริหารและหัวหน้างานขาดความร่วมมือในการดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการ ใช้อนุภาคนาโน และองค์กรภาครัฐยังขาดมาตรการความปลอดภัยและกลไกทางกฎหมายในการดูแลสิ่งแวดล้อมการทำงาน และการดูแลสุขภาพคนงานอย่างเป็นทางการ ดังนั้น จึงควรมีการอบรมและสื่อสารสาธารณะเกี่ยวกับอนุภาคนาโนและมาตรการ ความปลอดภัย และควรมีการกำหนดมาตรการและกลไกทางกฎหมายเกี่ยวกับอนุภาคนาโน เป็นการเฉพาะ รวมทั้งมีการเก็บ ข้อมูลสุขภาพของคนงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ที่มีการใช้อนุภาคนาโนและนาโนเทคโนโลยีอย่างเป็นทางการ

ผลสรุปจากการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งกล่าว ทำให้ศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง ในสังกัด สำนักรักษาความปลอดภัยและการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค ดำเนินการต่อยอดงานศึกษาวิจัย ไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1. การอบรมและสื่อสารสาธารณะเกี่ยวกับอนุภาคนาโนและมาตรการความปลอดภัย

1.1. ถ่ายทอดความรู้ ด้านการเฝ้าระวังสุขภาพ จากอนุภาคนาโนและนาโนเทคโนโลยีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการประชุมวิชาการนานาชาติ “นาโนไทยแลนด์ (Nano Thailand)” ณ จังหวัดขอนแก่น (จัดโดย ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ UNITAR) ระหว่างวันที่ 10–12 เมษายน 2555 ณ โรงแรมพูนัมน์ จังหวัดขอนแก่น

1.2. ถ่ายทอดความรู้ด้านการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมีชนิดใหม่ๆ ตัวอย่างเช่น อนุภาคนาโน และกรณี GMO ในการสัมมนาวิชาการป้องกันควบคุมโรคแห่งชาติ ประจำปี 2555 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2555

1.3. นำข้อมูลเผยแพร่ความรู้ในการประชุมวิชาการพิษวิทยา ในงานอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมชุมชน ณ โรงแรม สตาร์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ระหว่างวันที่ 29 กรกฎาคม 2555–1 สิงหาคม 2555

1.4. จัดทำสิ่งพิมพ์การศึกษาวิจัย เรื่อง มุมมองการดูแลสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพที่สัมผัสกับอนุภาคนาโน เผยแพร่ ในข่าวสารความปลอดภัยด้านเคมีวัตถุ (Newsletter on Chemical Safety) ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (กุมภาพันธ์ 2555) และเผยแพร่ ในเว็บไซต์ของศูนย์พัฒนานโยบายแห่งชาติด้านสารเคมี (IPCS) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา URL: <http://ipcs.fda.moph.go.th/csnetNEW/FileNewsLetter/2555-17-1.pdf.pdf>

2. การกำหนดมาตรการและกลไกทางกฎหมายเกี่ยวกับอนุภาคนาโนเป็นการเฉพาะ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาวิชาการ อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยองเป็นผู้แทนกรมควบคุมโรค ร่วมกับศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ กรมโรงงาน อุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในคณะทำงานในการจัดทำคู่มือความปลอดภัยด้านนาโนเทคโนโลยีสำหรับผู้ประกอบการ นักวิชาการและประชาชน

3. การเก็บข้อมูลสุขภาพของพนักงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่มีการใช้อนุภาคนาโนและนาโนเทคโนโลยี อย่างเป็นรูปธรรม

ศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง ประสานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด ในการ เก็บข้อมูลพื้นที่เสี่ยง และข้อมูลสุขภาพของพนักงาน ในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ที่มีการใช้อนุภาคนาโนและนาโน เทคโนโลยี

สรุปท้ายเรื่อง

การศึกษาสถานะสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพที่สัมผัสกับอนุภาคนาโน และมาตรการความปลอดภัย ในพื้นที่ อุตสาหกรรมสำคัญนี้ได้ผลการศึกษาที่ทำให้ทราบถึงปัญหาการขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับอนุภาคนาโนและมาตรการความปลอดภัย ในการดูแลสุขภาพของผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรมและพนักงาน จนได้มีการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อเป็นมาตรการ

ความปลอดภัยของผู้ประกอบอาชีพที่สัมผัสกับอนุภาคนาโน ซึ่งคณะผู้วิจัยของศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยองในสังกัดสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค ได้ดำเนินการต่อยอดงานศึกษาวิจัย ไปสู่การปฏิบัติ โดยทำการอบรมและสื่อสารสาธารณะเกี่ยวกับอนุภาคนาโนและมาตรการความปลอดภัย และร่วมกำหนด มาตรการและกลไกทางกฎหมายเกี่ยวกับอนุภาคนาโน ตลอดจนประสานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด ในการเก็บ ข้อมูลพื้นที่เสี่ยง และข้อมูลสุขภาพของแรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ที่มีการใช้อนุภาคนาโนและนาโนเทคโนโลยี นับเป็นตัวอย่างของการดำเนินโครงการที่เชื่อมโยงในการศึกษาวิจัยและต่อยอดสู่การปฏิบัติในการจัดการสารเคมี

การประชุมชี้แจงโครงการ ณ กรมควบคุมโรค เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2553 ร่วมกับ ผู้แทนจากกระทรวง อุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง ชลบุรี และสมุทรปราการ

การนำเสนอผลสรุปการศึกษาวิจัย ณ การประชุมวิชาการ การป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี ณ โรงแรมสตาร์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2554

การนำผลจากการศึกษาวิจัยไปถ่ายทอดความรู้ด้านการเฝ้า ระวังโรคและภัยสุขภาพจากอนุภาคนาโน ในการสัมมนา วิชาการป้องกันควบคุมโรคแห่งชาติ ประจำปี 2555 ณ ศูนย์ การประชุมอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2555

โครงการที่ 4

ข้อความสำเร็จ

การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี ในพื้นที่จังหวัดระยอง

ข้อความ

ความสำเร็จของการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี ในพื้นที่จังหวัดระยองนี้ เป็นผลมาจากการดำเนินโครงการ การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี ในพื้นที่จังหวัดระยอง ภายใต้แผนปฏิบัติการลด และขจัดมลพิษจังหวัดระยอง ปี 2550-2554 ซึ่งเป็นโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมี และยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ ส่งเสริมความปลอดภัยและบทบาทประชาชนในการจัดการสารเคมีของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554)

ความเป็นมาของโครงการนี้ เกิดขึ้นเนื่องจาก การที่จังหวัดระยอง เป็นจังหวัดที่รัฐบาลไทยกำหนดให้เป็นพื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมเคมี ตามแผนแม่บทพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Seaboard) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 จึงมีผลทำให้มีการขยายตัวของอุตสาหกรรมและมีประชากรแฝงเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ ซึ่งมีผลทำให้มีการร้องเรียนปัญหาสุขภาพของประชาชนจากมลพิษอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลมาตาพุด อำเภอเมืองจังหวัดระยอง ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการใช้ และการผลิตสารเคมีอันตรายหลายชนิด ที่สำคัญได้แก่ สารประกอบอินทรีย์ระเหย (Volatile Organic Compounds: VOCs) กรด ต่าง ก๊าซ และโลหะหนัก ในปี พ.ศ. 2550 ชุมชนในพื้นที่เทศบาลเมืองมาตาพุดได้ร้องเรียนต่อรัฐบาลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพ เนื่องจากมลพิษทางอากาศจากอุตสาหกรรมว่าทำให้ประชาชนป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ โรคมุมิแพ้ และโรคมะเร็ง ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลจึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษในพื้นที่จังหวัดระยอง ปี 2550-2554 ขึ้น เพื่อบูรณาการงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน ในการแก้ไขปัญหามลพิษและปัญหาสุขภาพของประชาชนในพื้นที่จังหวัดระยอง โดยกำหนดมาตรการในการดำเนินการทั้งสิ้น 5 มาตรการ คือ (1) มาตรการลด

ปริมาณการปล่อยมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ขยะและกากเสียอุตสาหกรรม จากโรงงานอุตสาหกรรม (2) มาตรการบริหารจัดการมลพิษ ติดตามตรวจสอบ และกำกับดูแล (3) มาตรการการจัดการด้านการสาธารณสุขและอาชีวอนามัย (4) มาตรการกำหนดการพัฒนาเชิงพื้นที่ ไม่ให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย และ (5) มาตรการการมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษ

กระทรวงสาธารณสุขร่วมดำเนินการภายใต้แผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษดังกล่าว โดยการกำหนดแผนงานโครงการต่างๆ บรรจุในมาตรการที่ 3 คือการจัดการด้านสาธารณสุขและอาชีวอนามัย ซึ่งกรมควบคุมโรค โดยสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำโครงการแก้ไขปัญหามลพิษและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต จังหวัดระยอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำระบบเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี (ต้นแบบ) ทั้งนี้ การดำเนินงาน มุ่งเน้นการดำเนินงานแบบธรรมาภิบาลที่มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยมีแนวคิดที่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบและตระหนักถึงสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตประจำวันเป็นอย่างดี ดังนั้นเพื่อความยั่งยืนของการแก้ไขปัญหามลพิษและมีการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในพื้นที่จังหวัดระยอง สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค โดยศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง (ชื่อเดิมคือ ศูนย์อาชีวอนามัยและเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม) จึงมีการดำเนินงานเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี ในพื้นที่จังหวัดระยองร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี 2552 จนกระทั่งปัจจุบัน โดยมีการจัดทำองค์ความรู้วิชาการ ทั้งในรูปแบบของคู่มือวิชาการและการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ และให้ความสำคัญกับการจัดทำยุทธศาสตร์การดำเนินงานกับเครือข่าย โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ชุมชน โดยชุมชนในพื้นที่เป็นผู้จัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการเอง ซึ่งมีผลการดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณสรุปได้ดังนี้

ปีงบประมาณ 2552 กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้กรมควบคุมโรคและกรมอนามัยซึ่งอยู่ในกลุ่มภารกิจ (Cluster) เดียวกันคือ กลุ่มภารกิจด้านการพัฒนาการสาธารณสุข มีการบูรณาการวิชาการเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและการอนามัยสิ่งแวดล้อมร่วมกันในพื้นที่มาตาพุดกรมควบคุมโรคและกรมอนามัย จึงทำการจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ปฏิบัติการ สำหรับสองกรม ที่มีฝั่งจุดหมายปลายทางร่วมกันคือ “ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม” และศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง กรมควบคุมโรค ได้ร่วมกับกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย จัดทำคู่มือวิชาการสำหรับเผยแพร่องค์ความรู้จำนวน 2 เล่ม ได้แก่ คู่มือข้อปฏิบัติเกี่ยวกับสารเคมีและการป้องกัน เรื่อง “การป้องกันอันตรายจากสารเคมีสำหรับครูและประชาชน” และคู่มืออยู่อย่างไรภายใต้มลพิษ เรื่อง “โรคจากมลพิษสิ่งแวดล้อมและการป้องกัน”

ปีงบประมาณ 2553 ศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง ได้จัดประชุมเพื่อจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ชุมชน ปี 2553-2554 เมื่อวันที่ 18-19 พฤศจิกายน 2552 โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐทั้งทางด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่จังหวัดระยอง ผู้แทนหน่วยงานภาคเอกชน (ผู้แทนจากสถานประกอบการอุตสาหกรรมในพื้นที่มาตาพุด จังหวัดระยอง) ผู้แทนชุมชน (ชุมชนในพื้นที่มาตาพุด จังหวัดระยอง) ผลจากการประชุม ทำให้ได้แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ปฏิบัติการการเสริมสร้างภาวะสุขภาพ เฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคและจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ตำบลมาตาพุด จังหวัดระยอง ปี 2553-2554

ซึ่งมีจุดหมายปลายทางคือ “ให้ประชาชนมีความสามารถในการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมของตนเองที่ถูกต้อง” และต่อมาได้มีการปรับปรุงแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ปฏิบัติการใหม่ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2553 โดยใช้ชื่อว่า “แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาาระบบเฝ้าระวัง ป้องกันโรคและภัยสุขภาพฯโดยชุมชน/ท้องถิ่น จังหวัดระยอง” โดยมีจุดหมายปลายทางคือ “ชุมชนมีระบบเฝ้าระวังสภาวะแวดล้อมและภัยสุขภาพอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งในส่วนของ การดำเนินการร่วมกันระหว่างกรมควบคุมโรค และกรมอนามัยนั้นในปีงบประมาณ 2553 มีการจัดทำคู่มือ เรื่อง “การสื่อสารความเป็นอันตรายจากสารเคมีสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน”

ปีงบประมาณ 2554 กรมควบคุมโรค โดย ศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 (ชลบุรี) ได้ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง เทศบาลเมืองมาบตาพุด เทศบาลตำบลแหลมฉบัง (จังหวัดชลบุรี) ศูนย์อนามัยที่ 3 (ชลบุรี) ในการจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชนหนองแพบ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เนื่องจากชุมชนหนองแพบเป็นชุมชนที่มีที่ตั้งอยู่ท่ามกลางโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จึงประสบปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพจากสารเคมีทั้งจากพิษของสารเคมีและจากอุบัติเหตุสารเคมี และในส่วนของ การดำเนินการร่วมกันระหว่าง กรมควบคุมโรคและกรมอนามัยนั้นในปีงบประมาณ 2554 นอกจากศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง และกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพได้ร่วมกันจัดทำคู่มือ เรื่อง “ก้าวทันสุขภาพ” ซึ่งให้ความรู้ในภาพรวมทั้งทางด้าน อนามัยส่วนบุคคลและสุขภาพในช่องปาก อนามัยสิ่งแวดล้อม การคัดแยกขยะและการกำจัดขยะ และการตรวจสารเคมีตกค้าง ในร่างกายแล้ว ยังมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การเฝ้าระวังและสร้างเสริมสุขภาพจากมลพิษสิ่งแวดล้อม เพื่อถ่ายทอด ความรู้ก้าวทันสุขภาพให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่จังหวัดระยอง ระหว่างวันที่ 22-24 มีนาคม 2554 อีกด้วย

ปีงบประมาณ 2555 ศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง และกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมควบคุมโรค ได้ร่วมกันจัดทำองค์ความรู้เพื่อการประเมินความเสี่ยงภัยจากสารเคมีเริ่มแรก (Early Detection) โดยจัดทำ “แนวทางการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมีด้วยวิธีประเมินความเสี่ยงเริ่มแรก” และมีการอบรมในรูปแบบของการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างวันที่ 19-22 มีนาคม 2555 ให้กับเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดระยองและพื้นที่เสี่ยงต่อสารเคมี พื้นที่อื่นในประเทศไทย และต่อมาศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง และกองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ได้ร่วมมือกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง และคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลในการจัดทำ “โครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม” ภายใต้โครงการพัฒนาและเสริมสร้างอาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอีกด้วย ซึ่งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ในการสร้างระบบเฝ้าระวังสภาวะแวดล้อมและภัยสุขภาพด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องทั้งนี้ กำหนดให้มีชุมชนต้นแบบ 3 ชุมชนได้แก่ ชุมชนหนองแพบ ชุมชนตะพง และชุมชนตากวน-อ่าว ประจู่โดยคัดเลือกลักษณะของชุมชนที่มีบริบทแตกต่างกัน โดยชุมชนหนองแพบเป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม ชุมชน ตะพงเป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่กสิกรรม และชุมชนตากวน-อ่าวประจู่เป็นชุมชนประมง จากการดำเนินการภายใต้โครงการ ดังกล่าว ทำให้ทั้งสามชุมชนได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ตลอดจนและได้จัดทำโครงการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ของชุมชนของตนเองขึ้น

กล่าวได้ว่า การดำเนินงานโครงการการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมีในพื้นที่จังหวัดระยอง ภายใต้แผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษจังหวัดระยอง ปี 2550–2554 เป็นการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายทุกภาคส่วน โดยมุ่งเน้นธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมและกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ชุมชนมีระบบเฝ้าระวังสภาวะแวดล้อมและภัยสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความยั่งยืนของการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี ในพื้นที่จังหวัดระยอง และยังเป็นต้นแบบของการดำเนินการโดยชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัยต่อสารเคมีพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทย โดยกรมควบคุมโรคจะดำเนินการต่อยอดขยายผลสู่พื้นที่อื่น ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2556 เป็นต้นไป ทั้งนี้ จากการดำเนินงานสรุปได้ว่า ชุมชนจะมีศักยภาพในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมีในพื้นที่ได้นั้น ควรได้รับการเสริมสร้างศักยภาพ ในการสร้างช่องทางและ/หรือโอกาสได้ร่วมเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และทัศนคติกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนอื่นๆ และในการจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน และการประเมินความเสี่ยงเริ่มแรก โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จโครงการ คือ การที่ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพได้ด้วยตนเอง มีความร่วมมือที่ระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน และรัฐบาลให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต จังหวัดระยองอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินโครงการ พบปัญหาและอุปสรรคที่เป็นประเด็นท้าทายซึ่งได้แก่ การที่มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน รวมทั้งองค์กรอิสระที่ต่างก็ดำเนินการกับชุมชน จึงขาดเอกภาพของการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการเฝ้าระวังสุขภาพและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน การมีความขัดแย้งด้านทัศนคติ เนื่องจากประชาชนในชุมชนบางคนมีทัศนคติว่ายุทธศาสตร์ชุมชนที่ดีนั้นต้องทำให้ระบบสาธารณสุขปลอดภัยและเศรษฐกิจของครัวเรือนดี โดยมีความสนใจน้อยเกี่ยวกับการลดผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษ และการเมืองท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและการปฏิบัติของชุมชน

สรุปท้ายเรื่อง

การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมี ในพื้นที่จังหวัดระยองนี้ นับเป็นการดำเนินงานในพื้นที่เสี่ยงภัยต่อสารเคมีจากอุตสาหกรรมในลำดับความสำคัญสูงของประเทศ ที่ประสบความสำเร็จอันเนื่องมาจากการใช้กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการบูรณาการในการทำงานของหน่วยงานในการนำหลักการของการจัดทำแผนทางเดินยุทธศาสตร์ปฏิบัติการ มาสู่การปฏิบัติในพื้นที่ทำให้ชุมชนมีระบบเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมและภัยสุขภาพอย่างต่อเนื่อง และยังมีผลขยายผลการเฝ้าระวังสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มาตามจุดให้เป็นต้นแบบในการเฝ้าระวังสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เสี่ยงภัยต่อสารเคมี ในจังหวัดอื่นของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นการดำเนินงานที่เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดภายใต้แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554) จนทำให้มีการพัฒนาต่อยอดเพื่อขยายผลความสำเร็จไปสู่การดำเนินงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2555–2564) ต่อไปด้วย

แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ปฏิบัติการ (SLM) เพื่อการพัฒนาระบบเฝ้าระวัง
ป้องกันโรคและภัยสุขภาพฯ โดยชุมชน/ท้องถิ่น จังหวัดระยอง ภายในปี พ.ศ. 2554
(ระยะเวลา 2 ปี) กำหนดเมื่อ 9 มิถุนายน 2553

มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในการเฝ้าระวัง ป้องกันโรคและภัยสุขภาพฯ

การจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาระบบเฝ้าระวังป้องกันโรคและภัยสุขภาพ โดยชุมชน/ท้องถิ่น จังหวัดระยอง ภายในปี พ.ศ. 2554

การประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างวันที่ 19-22 มีนาคม 2555 เรื่องแนวทางการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมีด้วยวิธีประเมินความเสี่ยงเริ่มแรก (Early Detection)

การดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมภายใต้โครงการพัฒนาและเสริมสร้างอาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

โครงการที่ 5

ข้อความสำเร็จ

การดำเนินงานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของเสียอันตรายและการกำจัด

ข้อความ

ความสำเร็จในการดำเนินงานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของ ของเสียอันตรายและการกำจัดนี้ เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามแผนงานการดำเนินงานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของเสียอันตรายและการกำจัด ซึ่งเป็นแผนงานโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมี ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

ความเป็นมาในการดำเนินงานภายใต้แผนงานนี้เริ่มตั้งแต่การที่ประเทศไทยได้ยื่นสัตยาบันเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซล ว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของ ของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movement of Hazardous Wastes and their Disposal) เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2550 ทำให้อนุสัญญา มีผลบังคับใช้ในประเทศไทยเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2551 โดยอนุสัญญาบาเซล มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ลดการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายให้เหลือน้อยที่สุด โดยการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (2) บำบัดและกำจัดของเสียอันตรายใกล้กับแหล่งกำเนิดมากเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (3) ลดการก่อกำเนิดของเสียอันตรายทั้งเชิงปริมาณและความเป็นอันตราย

เพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาดังกล่าว คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานผู้มีความอำนาจ (Competent Authority) มีหน้าที่พิจารณาคำขออนุญาตนำเข้าส่งออก หรือนำผ่านของเสียอันตราย และกำหนดมาตรการทางด้านกฎหมายภายในประเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและควบคุมให้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ กรมควบคุมมลพิษเป็นศูนย์ประสานงาน (Focal Point) มีหน้าที่ประสานงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ ในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดในอนุสัญญาฯ

และประสานงานกับสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลองค์ระหว่างประเทศ และประเทศภาคีสมาชิกที่เกี่ยวข้อง และให้กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า การท่าเรือแห่งประเทศไทย คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงบประมาณเป็นหน่วยงานสนับสนุน

การดำเนินงานที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่ออนุรักษ์การตามอนุสัญญาบาเซลดังกล่าวของประเทศไทยประสบความสำเร็จด้วยดี โดยสามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายห้ามนำเข้าของเสียอันตราย เพื่อการกำจัดทำลายขั้นสุดท้าย และจำกัดควบคุมการนำเข้าของเสียอันตรายเพื่อนำมาใช้ประโยชน์อย่างเข้มงวด

2. กำหนดระบบ กลไก และมาตรการทางกฎหมายในการห้าม ควบคุม จำกัดการนำเข้า นำเข้า ส่งออกของเสียอันตราย และการต่อต้านการขนส่งของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ภายใต้กฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยการส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า และกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

3. จัดตั้งกลไกและเครือข่ายการอนุรักษ์การตามอนุสัญญาฯ โดยผ่านคณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซล ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาด้านนโยบายการอนุญาตเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายและของเสียอื่น และกำกับควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายและของเสียอื่นระหว่างประเทศ โดยตั้งแต่มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซล เมื่อปี 2542 จนถึงปัจจุบัน ได้มีการประชุมคณะอนุกรรมการฯ แล้ว 38 ครั้ง โดยในปี 2554 ได้จัดให้มีการประชุมคณะอนุกรรมการฯ 3 ครั้ง ในเดือนมิถุนายน เดือนกันยายน และเดือนตุลาคม โดยมีมติที่สำคัญ คือ

3.1. การกำหนดทำที่ ประเด็นเพื่อพิจารณา และถ้อยแถลงของหัวหน้าคณะผู้แทนไทย สำหรับการเข้าร่วมประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 10 ณ สาธารณรัฐโคลอมเบีย

3.2. การดำเนินงานตามมติการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาบาเซลสมัยที่ 10

3.3. การเป็นเจ้าภาพร่วมจัดการอบรม เรื่อง The Regional Training Workshop on Repair, Refurbishment Reconditioning of Used EEE and Recycling and Final Disposal of E-wastes ร่วมกับศูนย์ภูมิภาคอนุสัญญาบาเซล สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.4. การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง เทคนิคการจำแนกและตรวจสอบการขนส่งของเสียอันตราย รุ่นที่ 8 ประจำปี 2554

3.5. การกำหนดแนวทางการนำกลับและส่งกลับของเสียที่ขนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

4. จัดฝึกอบรมและสร้างความตระหนัก เกี่ยวกับการควบคุมและติดตามการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตราย ให้แก่หน่วยงานกำกับดูแล และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในการป้องกันมิให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ทิ้งของเสียอันตรายจากต่างประเทศ โดยกำหนดจัดฝึกอบรมต่อเนื่องทุกปี ตั้งแต่ปี 2547-ปัจจุบัน ครั้งล่าสุด รุ่นที่ 9 ประจำปี 2555 กำหนดจัดขึ้นในระหว่างวันที่ 25-27 กรกฎาคม 2555 ณ กรมควบคุมมลพิษ สโมสรท่าเรือแหลมฉบัง และโรงแรมฟูราม่า จอมเทียน ปิ่น จังหวัดชลบุรี

มีผู้เข้ารับการฝึกอบรม 52 คน จาก 16 หน่วยงาน ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่พึงพอใจกับรูปแบบและเนื้อหาการฝึกอบรมเป็นอย่างยิ่ง

5. จัดส่งค่าบำรุงภาคีสัญญาบาเซล สำหรับปี 2555 (ข้อกำหนดอนุสัญญาฯ ให้ภาคีจ่ายค่าบำรุงในปีก่อนหน้าปีปฏิทิน) เป็นเงิน 10,891 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ โดยใช้งบประมาณประจำปีของกรมควบคุมมลพิษ

6. จัดส่งข้อมูลประจำปีอนุสัญญาฯ ตามข้อ 13 และ 16 ของอนุสัญญาฯ ให้สำนักเลขาธิการฯ ตามพันธกรณีทุกปี

7. พิจารณากำหนดท่าที ประเด็นเพื่อพิจารณา ถ้อยแถลง และอำนวยความสะดวกในการส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมรัฐภาคีสัญญาบาเซล สมัยที่ 10 ในระหว่างวันที่ 17-21 ตุลาคม 2554 ณ สาธารณรัฐโคลอมเบีย โดยมีหัวข้อสำคัญของการประชุมคือ การป้องกัน การลด และการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์

8. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามมติการประชุมรัฐภาคีสัญญาบาเซล สมัยที่ 10 อาทิ การเสนอผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Technical Guidelines on Environmentally Sound Management of Waste) การศึกษาและใช้ประโยชน์คู่มือต่างๆ ที่ได้รับความเห็นชอบหรือจัดทำเป็นร่างแล้วเสร็จ การดำเนินงานเรื่องการเคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และการส่งเสริมการป้องกัน การลด และการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ เป็นต้น

สรุปท้ายเรื่อง

ความสำเร็จในการดำเนินงานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของ ของเสียอันตรายและการกำจัด ทำให้ประเทศไทยมีการกำหนดนโยบาย ระบบ กลไก และมาตรการทางกฎหมายในการห้าม ควบคุม จำกัดการ นำเข้า ส่งออก และนำผ่านแดนของเสียอันตราย และการต่อต้านการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมาย ตลอดจนทำให้เกิดความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการควบคุมและติดตามการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่น ของหน่วยงานกำกับดูแล และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ในการป้องกันมิให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ทิ้งของเสียอันตรายจากต่างประเทศ ส่งผลให้ลดผลกระทบจากของเสียอันตรายและเพิ่มความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในประเทศอย่างยั่งยืน

บรรยากาศการประชุมคณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซล

บรรณาธิการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง เทคนิคการจำแนกและตรวจสอบการขนส่งของเสียอันตราย
รุ่นที่ 9 ประจำปี 2555 เมื่อวันที่ 25-27 กรกฎาคม 2555 ณ กรมควบคุมมลพิษ สโมสรท่าเรือแหลมฉบัง
และโรงแรมพาราเมา จอมเทียน บีช จังหวัดชลบุรี

โครงการที่ 6

ข้อความสำเร็จ

การพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตราย

ข้อความ

ความสำเร็จของการพัฒนา แผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉิน จากสารเคมีและวัตถุอันตรายนี้ เป็นผลมาจากการดำเนินโครงการพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย และโครงการฝึกซ้อมการบริหารจัดการสาธารณภัย: การฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จากภัยการก่อวินาศกรรมด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย (รังสี) ที่มีผลกระทบรุนแรง (Thailand National NBC) ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนปฏิบัติการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมี และยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ ส่งเสริมความปลอดภัยและบทบาทประชาชนในการจัดการสารเคมี ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554) โดยตามยุทธศาสตร์ที่ 1 นั้น กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินโครงการพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนแผนดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมและพัฒนาระบบให้ครบวงจร มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

ความเป็นมาของการดำเนินงานในเรื่องนี้ เกิดขึ้นเนื่องจาก พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 11 กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานกลาง ในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ และเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายวางแผนอำนวยความสะดวก และประสานความร่วมมือในการบริหารจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ดังนั้นกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาแผนเตรียม

ความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมี และวัตถุอันตราย เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ดังกล่าว โดยเน้นในขั้นตอนการรับมือ ตอบโต้ บรรเทาและรักษาเยียวยา ซึ่งเป็นการพัฒนางานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตรายของประเทศให้มีการพัฒนาระบบต่างๆ แบบครบวงจร โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ การให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมบูรณาการการปฏิบัติงานแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมี และวัตถุอันตรายให้เป็นระบบและครบวงจร รวมทั้งพัฒนาและเสริมสร้างกลไกในการจัดการรูปแบบการตอบโต้สารเคมีและวัตถุอันตรายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การดำเนินงานโครงการประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ คือ การจัดการประชุมหารือโครงการพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย เพื่อหารือในประเด็นของระบบต่างๆ ที่มีการกำหนดไว้ในโครงการ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2550 ณ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แล้วทำการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานระดับกระทรวงและระดับกรม ซึ่งได้แก่ ขั้นตอนในการดำเนินงานของหน่วยงานที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับระบบต่างๆ ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงาน และโครงการ/กิจกรรม/งบประมาณ/แผนการดำเนินงาน เพื่อจัดทำเป็นโครงการพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย และต่อมากรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ทำการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนแผนดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมและพัฒนาระบบให้ครบวงจร เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2551 ซึ่งได้มีการสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการ พร้อมรวบรวมข้อมูลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาปรับปรุงแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตรายให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้แจ้งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา นำแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย เสนอต่อคณะกรรมการประสานนโยบายและแผนการดำเนินงานว่าด้วยการจัดการสารเคมี และคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมี เพื่อทราบ ตลอดจนแจ้งหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานภายในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นำแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตรายไปใช้เป็นกรอบแนวทางปฏิบัติการกิจ ในการเป็นหน่วยงานหลัก และหน่วยงานสนับสนุนตามที่กำหนดไว้ในโครงการ

การพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตราย มีผลสำเร็จที่เกิดขึ้น กล่าวคือ เกิดการร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมระหว่างกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการจัดการอุบัติภัยจากสารเคมีในสถานการณ์ฉุกเฉินเชิงบูรณาการ เพื่อพัฒนารูปแบบการรับมือ ตอบโต้ บรรเทา รักษา เยียวยาเหตุในสถานการณ์ฉุกเฉินจากอุบัติภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตรายของประเทศ ที่ครอบคลุมทั้งวงจรรวม 10 ระบบ ดังนี้คือ

1. การรับแจ้งเหตุ
2. การเข้าระงับเหตุฉุกเฉิน
3. การควบคุมพื้นที่เกิดเหตุ

4. การอพยพและดูแลประชาชนออกจากพื้นที่เกิดเหตุ
5. การดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
6. การดูแลผลกระทบของแรงงาน
7. การรักษาเยียวยา ควบคุม และเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน
8. การควบคุมการแพร่กระจาย
9. การเฝ้าระวังผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
10. การสนับสนุนและการประสานเครือข่ายข้อมูล

ทั้งนี้ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ร่วมกับสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำรูปแบบดังกล่าวไปสาธิตและทดสอบประสิทธิภาพ ด้วยการฝึกซ้อมแผน ดังต่อไปนี้

1. การฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากภัยการก่อวินาศกรรมด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย (รังสี) ที่มีผลกระทบรุนแรง ประจำปี พ.ศ. 2552 (Thailand National NBC Exercise 2009) ในรูปแบบการฝึกซ้อมในที่บังคับการ (Table Top Exercise: TTX) ภายใต้รูปแบบของระบบบัญชาการ (Incident Command System: ICS) ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 15–16 มิถุนายน 2552 ณ จังหวัดสมุทรปราการ

2. การฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากภัยการก่อวินาศกรรมด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย (รังสี) ที่มีผลกระทบรุนแรงประจำปี พ.ศ. 2553 (Thailand National NBC Exercise 2010) ในรูปแบบการฝึกซ้อมภาคสนาม (Field Training Exercise: FTX) โดยเป็นการฝึกซ้อมการปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินทั้งด้านบุคลากร ยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะ เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ ในการค้นหาและกู้ภัย เครื่องมือสื่อสาร เครื่องมือทางการแพทย์ เครื่องยังชีพสิ่งของบรรเทาทุกข์ ฯลฯ ซึ่งจะเน้นประโยชน์ในการประสานการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงานตามภารกิจ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 22–23 เมษายน 2553 ณ จังหวัดนครปฐม

3. การฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากภัยการก่อวินาศกรรมด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย (รังสี) ที่มีผลกระทบรุนแรง ประจำปี พ.ศ. 2554 (Thailand National NBC Exercise 2011) ในรูปแบบการฝึกซ้อมในที่บังคับการ (Table Top Exercise: TTX) และการฝึกซ้อมภาคสนาม (Field Training Exercise: FTX) ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 4–5 เมษายน 2554 ณ จังหวัดอุดรธานี

สรุปท้ายเรื่อง

การดำเนินโครงการพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตรายทำให้หน่วยงานมีการบูรณาการในการกำหนดนโยบายวางแผนอำนวยการ และประสานความร่วมมือในการบริหารจัดการภัยพิบัติจากสารเคมีและวัตถุอันตราย รวมทั้งทำให้การบรรเทา รักษา และเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสารเคมีและวัตถุอันตรายในระยะยาว เกิดประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผลมากขึ้นส่งผลให้ประเทศไทยมีแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินสารเคมีและวัตถุอันตรายที่เหมาะสมรวมถึงมีการฝึกซ้อมแผน และพัฒนาชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติฉุกเฉินด้านสารเคมีและวัตถุอันตรายที่เป็นระบบครบวงจร

กิจกรรมการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากภัยการก่อวินาศกรรมด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย (รังสี) ที่มีผลกระทบรุนแรง ประจำปี พ.ศ. 2552 ณ จังหวัดสมุทรปราการ

กิจกรรมการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากภัยการก่อวินาศกรรมด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย (รังสี) ที่มีผลกระทบรุนแรง ประจำปี พ.ศ. 2553 ณ จังหวัดนครปฐม

กิจกรรมการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากภัยการก่อวินาศกรรมด้านสารเคมีและวัตถุอันตราย (รังสี) ที่มีผลกระทบรุนแรง ประจำปี พ.ศ. 2554 ณ จังหวัดอุตรดิตถ์

โครงการที่ 7

ชื่อความสำเร็จ

การจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมี (Thailand National Chemicals Management Profile)

ข้อความ

ความสำเร็จของการจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมี หรือ Thailand National Chemicals Management Profile นี้ เป็นผลมาจากการดำเนินโครงการศึกษาสถานการณ์การจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีของประเทศไทย ที่บูรณาการร่วมกับโครงการพัฒนาปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานการจัดการสารเคมี ภายใต้โครงการพัฒนาและปรับปรุงสรุปข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีของประเทศไทย ซึ่งบรรจุในแผนปฏิบัติการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมี ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

ความเป็นมาของการดำเนินงานจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีนี้ เริ่มจากการที่ศูนย์พัฒนานโยบายแห่งชาติด้านสารเคมี กองแผนงานและวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมี ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาระบบข้อมูลระดับชาติ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารและการจัดการสารเคมีของประเทศ โดยแรกเริ่มนั้น United Nations Institute for Training and Research (UNITAR) ได้จัดทำแนวทางการพัฒนา National Chemicals Management Profile แนะนำให้ประเทศต่างๆ นำไปเป็นกรอบในจัดทำ โดยแบ่งเป็น 12 บท ซึ่งประเทศไทยได้นำมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาเป็นข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีของประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยจัดทำฉบับแรกเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารเคมีของไทย และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยงานภายในประเทศ และระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เนื้อหาข้อมูลสถานการณ์ฯ ฉบับที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการสารเคมีของประเทศไทย ก่อนการเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของเอเชีย ในปี พ.ศ. 2540

ต่อมาเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอย่างมากมาย จนนำไปสู่การฟื้นตัว ภายใต้อิทธิพลของภาวะการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนา ข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีของประเทศไทย จึงมีการจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมี ฉบับที่ 2 และเสร็จในปี พ.ศ. 2548 อันเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม เพราะสามารถนำข้อมูลสถานการณ์ฯ ฉบับที่ 2 เป็นปัจจัยนำเข้าสู่การพัฒนา แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งการจัดทำข้อมูลสถานการณ์ฯ ฉบับที่ 2 นี้ ได้รับความร่วมมือมากขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรอิสระ ภาคประชาชน โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นผู้ประสานงานหลักในการจัดทำ ร่วมกับศูนย์ความเป็นเลิศด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ในช่วงของการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ในปี พ.ศ. 2552 มีการปรับปรุงข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัย โดยได้มีการระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการจัดทำข้อมูลสถานการณ์ฯ ฉบับที่ 3 และดำเนินการเสร็จในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นผู้ประสานงานหลัก ร่วมกับคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยในช่วงระหว่างแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3 ได้มีการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ โดยมีกฎหมายที่สำคัญ เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดชอบ ต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการให้ภาคเอกชนรับผิดชอบ ต่อผู้บริโภคสินค้าประเภทต่างๆ ซึ่งรวมถึงสินค้าที่มีสารเคมีด้วย ในกรณีที่ได้รับอันตรายจากการใช้สินค้าในสภาพการณ์ปกติ และในช่วงนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพปัญหาสารเคมี และบทบาทของแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคการขนส่ง และภาคผลิตภัณฑ์สำหรับผู้บริโภค กลุ่มองค์กรภาคประชาชน และภาคการศึกษาวิจัย

ทั้งนี้ ในการจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมี ฉบับที่ 3 ได้มีการจัดทำบทวิเคราะห์วิจารณ์ แต่ละบทเพิ่มขึ้น ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลและความเห็นของหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การวิเคราะห์เรื่องการเชื่อมโยงกับต่างประเทศความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านสารเคมี อนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ เรื่องปัญหาความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลสารเคมีและนอกเหนือจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้วยังมีการประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อให้ได้บทวิเคราะห์วิจารณ์ที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น การวิเคราะห์เรื่องโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคนิคทางห้องปฏิบัติการของไทยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกตามวงจรชีวิตสารเคมี และการวิเคราะห์ปัญหาสำคัญ (Priority problems) เกี่ยวกับการจัดการสารเคมีของไทย ที่เป็นปัจจุบัน และประเด็นท้าทายใหม่ๆ (Emerging issues) เช่น เรื่องความปลอดภัยด้านนาโนเทคโนโลยี (Nano safety) และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change) ทำให้ข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมี ฉบับที่ 3 นี้ ได้นำไปใช้เป็นปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2555-2564) ส่งผลให้การจัดทำแผนได้ข้อมูลที่ละเอียดและครอบคลุมจนได้แผนที่มียุทธศาสตร์กลวิธี และแนวทางในการพัฒนาแผนงานโครงการ ในการจัดการสารเคมีของประเทศอย่างเหมาะสม ในระยะยาวต่อไป

อย่างไรก็ดี วัตถุประสงค์แรกของการจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีของประเทศยังคงอยู่คือ การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการสารเคมีเพื่อการเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยจัดทำเป็นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งมีการจัดทำในรูปเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทาง Thailand Chemical Safety Website ที่ URL: http://ipcs.fda.moph.go.th/e_ipcs/ ทั้งนี้ ผู้สนใจจากภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน สามารถเข้าไปอ่านหรือใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้โดยตลอด

สรุปท้ายเรื่อง

การจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีของประเทศไทย (Thailand National Chemicals Management Profile) เป็นส่วนหนึ่งของงานบูรณาการตามยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบบริหารการจัดการสารเคมี ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคการศึกษาวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมให้ข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสกัดประเด็นท้าทายของการบริหารจัดการสารเคมีของประเทศในมิติต่างๆ อันเป็นการส่งเสริมกระบวนการพัฒนานโยบายในการบริหารจัดการสารเคมี และส่งเสริมการเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสารเคมีของประเทศ ให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

กรอบเนื้อหาข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีแห่งชาติ ปี 2553

บทสรุปผู้บริหาร

บทนำ

บทที่ 1.	ข้อมูลพื้นฐานของประเทศไทย
บทที่ 2.	การผลิตการนำเข้า การส่งออก และการใช้สารเคมี
บทที่ 3.	ปัญหาความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการสารเคมีของประเทศ
บทที่ 4.	เครื่องมือทางกฎหมาย และกลไกอื่นในการจัดการสารเคมี
บทที่ 5.	กระทรวง หน่วยงาน และสถาบันที่เกี่ยวกับการจัดการสารเคมี
บทที่ 6.	กิจกรรมของภาคอุตสาหกรรม กลุ่มองค์กรภาคประชาชน สถาบันการศึกษาและวิจัย
บทที่ 7.	คณะกรรมการระหว่างกระทรวงและกลไกประสานความร่วมมือ
บทที่ 8.	การเข้าถึงข้อมูลและการใช้ข้อมูล
บทที่ 9.	โครงสร้างพื้นฐานทางเทคนิค
บทที่ 10.	การเชื่อมโยงกับต่างประเทศ
บทที่ 11.	ความเข้าใจและความตระหนักของคณงานและสาธารณชน
บทที่ 12.	ทรัพยากรเพื่อการบริการจัดการสารเคมี
ภาคผนวก	

กรอบเนื้อหาข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีแห่งชาติฉบับที่ 3 ปี 2553 ซึ่งมี 12 บท

การประชุมระดมความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ในการจัดวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมี ฉบับที่ 3

ประเด็นท้าทายการบริหารจัดการสารเคมีของไทย

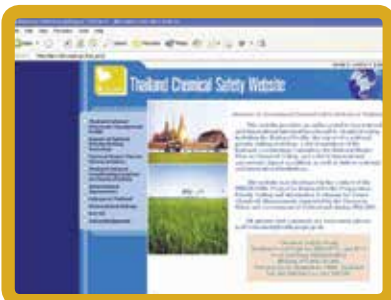

ปัญหาผลกระทบของสารเคมีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

- ภาคเกษตรกรรม
- ภาคอุตสาหกรรม
- ภาคชุมชน และเคมีผลิตภัณฑ์ในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุข
- ภาคขนส่ง
- ภาควิจัยและวิชาการ

* สรุปรจากบทที่ 3 ของ ข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีของประเทศไทย 2553

ผลสรุปจากข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีของประเทศไทยปี 2553 ที่เป็นประเด็นท้าทาย
ซึ่งใช้เป็นข้อมูลนำเข้าสู่การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 4

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมีของ
ประเทศฉบับต่างๆ ใน Thailand Chemical Safety Website ที่ URL:
http://ipcs.fda.moph.go.th/e_ipcs/

โครงการที่ 8

ข้อความสำเร็จ

การพัฒนาฐานข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมี (National Chemicals Safety Cards)

ข้อความ

ความสำเร็จของการพัฒนาฐานข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมี (National Chemicals Safety Card) นี้ เป็นผลมาจากการดำเนินโครงการพัฒนาฐานข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมี (National Chemicals Safety Card) ซึ่งบรรจุในแผนปฏิบัติการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมีของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

ความเป็นมาของโครงการเกิดขึ้นเนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ส่งผลให้มีการบริโภคสารเคมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคสาธารณสุข และภาคผู้บริโภค ซึ่งภาคส่วนดังกล่าวต่างพึ่งพาการใช้สารเคมีแทบทั้งสิ้น สารเคมีจึงมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เพิ่มขึ้นตลอดเวลา อีกทั้งปริมาณการบริโภคสารเคมียังใช้เป็นตัวชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ของภูมิภาค และของโลก ผลของการใช้สารเคมีที่เพิ่มมากขึ้น มีทั้งผลกระทบเชิงบวก คือ ทำให้ความเป็นอยู่สะดวกสุขสบายขึ้น ส่วนผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นเช่นกัน คือ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เพื่อเป็นการจัดการผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีประชาคมโลก จึงมีความพยายามผลักดันที่จะสร้างเครื่องมือ หรือกำหนด นโยบายระหว่างประเทศด้านสารเคมีต่างๆ ออกมามากมาย จุดมุ่งหมายสำคัญคือ การรักษาสุขภาพอนามัยของมนุษย์ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) หรือการประชุม The Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี 2535 ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยได้ลงนามและรับรองแผนปฏิบัติการที่ 21 หรือ แผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development) โดยมีสาระสำคัญส่วนที่เกี่ยวกับสารเคมี คือ บทที่ 19 การใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย และบทที่ 20 การจัดการของ

เสียชีวิตร้าย ทั้งนี้ ในบทที่ 19 กำหนดให้มีโครงการเกิดขึ้น 6 โครงการ หนึ่งในนั้นคือ การป้องกันการเคลื่อนย้ายสินค้าอันตราย และมีพิษอย่างผิดกฎหมาย ภายใต้การประสานงานโดยโครงการระหว่างประเทศว่าด้วยความปลอดภัยด้านสารเคมี (International Programme on Chemical Safety: IPCS) ซึ่งทำงานร่วมกับ องค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) และ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) และต่อมา ในการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Earth Summit for Sustainable Development: WSSD) ที่กรุงโยฮันเนสเบิร์กประเทศอัฟริกาใต้ เมื่อปี 2545 ได้ตั้งเป้าหมายการบรรลุผลสำเร็จในการจัดการสารเคมีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตลอดวงจรชีวิตของสารเคมีไว้ว่าภายในปี 2563 ลดการผลิตและการใช้สารเคมีในวิถีทางที่จะนำไปสู่การลดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้มีมติให้ประเทศต่างๆ นำระบบสากลการจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์เคมีและการติดฉลาก (Globally Harmonized System of classification and labeling of chemicals: GHS) ไปใช้ในประเทศ

ในปี 2528 ประเทศไทย โดย เกษักร ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ภักดี โพธิศิริ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา ในขณะนั้น เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการระหว่างประเทศว่าด้วยความปลอดภัยด้านสารเคมี (International Programme on Chemical Safety: IPCS) มีสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยประสานงานแห่งชาติเป็นผลให้ในปี 2537 ประเทศไทยได้เป็นศูนย์ประสานงานแห่งชาติเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยความปลอดภัยด้านสารเคมี (Intergovernmental Forum on Chemical Safety: IFCS) และในปี 2549 ประเทศไทย โดยนายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านควบคุมป้องกันโรค ได้รับเกียรติให้เป็นประธานฯ IFCS ซึ่งทั้ง IPCS และ IFCS ต่างมีบทบาทหลักคือการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยลดความเสี่ยงอันตรายจากสารเคมี ทั้งนี้ IPCS รับผิดชอบด้านวิชาการ ส่วน IFCS กำกับด้านนโยบาย

สำหรับ IPCS เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์การอนามัยโลก องค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ และคณะกรรมการประชาคมแห่งสหภาพยุโรป (Commission of the European Communities) เพื่อพัฒนา International Chemical Safety Cards: ICSCs ซึ่งเป็นฐานข้อมูลในการใช้สารเคมี โดยมีผู้เชี่ยวชาญร่วมกันรวบรวมปรับปรุง และพัฒนาข้อมูลสารเคมีให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง โดยนำระบบสากลการจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์เคมี และการติดฉลาก (GHS) มาบูรณาการร่วมกับ ICSCs ซึ่งเป็นไปตามมติของการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน สารสำคัญของ ICSCs ประกอบด้วยข้อมูล 12 ส่วน ได้แก่

1. การเกิดอันตราย/การได้รับสัมผัส
2. อันตรายเฉียบพลัน/อาการ
3. การป้องกัน/ข้อปฏิบัติ
4. การปฐมพยาบาล/การดับไฟ
5. การจัดการเมื่อมีการรั่วไหล
6. การบรรจุและติดฉลาก

7. การจัดการเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน
8. การเก็บรักษา
9. ข้อมูลสำคัญของสารเคมี
10. คุณสมบัติทางกายภาพ
11. ข้อมูลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
12. ข้อมูลอื่นๆ

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ในฐานะที่เป็นหน่วยงานแห่งชาติของ IPCS และในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมี มีหน้าที่ความรับผิดชอบพัฒนานโยบายและแผนการจัดการสารเคมีของประเทศ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาระบบ และการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์พิษวิทยา และเครือข่ายสารสนเทศด้านสารเคมี ร่วมดำเนินการสอบสวนและวิจัยทางระบาดวิทยากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสารเคมี และผลิตภัณฑ์สุขภาพสำหรับผู้บริโภค เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน และให้บริการด้านข้อมูลความปลอดภัยการใช้สารเคมี ร่วมดำเนินงานกับองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งด้านวิชาการ และด้านนโยบายด้านความปลอดภัยด้านสารเคมี ได้นำ International Chemical Safety Cards: ICSCs ที่จัดทำโดย WHO/IPCS มาจัดทำเป็นฐานข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมีของประเทศขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่สนใจ รวมทั้งประชาชนทั่วไป โดยได้ดำเนินงานตามขั้นตอนในการจัดทำฐานข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมี ดังนี้

1. พัฒนาโปรแกรมสำหรับข้อมูล ที่สอดคล้องกับ ICSCs ของ WHO/IPCS
2. สืบค้นข้อมูล
3. แปลข้อมูล ICSCs ของ WHO/IPCS
4. ตรวจสอบความถูกต้อง
5. บันทึกข้อมูลลงในโปรแกรม
6. สุ่มตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ปัจจุบันจำนวนสารเคมีที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาดำเนินการเรียบร้อยแล้ว รวม 1,763 สาร (ข้อมูล ณ วันที่ 15 พฤษภาคม 2555) สามารถจะสืบค้นข้อมูลได้ทั้งในรูปแบบเอกสารและอิเล็กทรอนิกส์ ทางเว็บไซต์ <http://ipcs.fda.moph.go.th/csnetNEW/icsc.php> โดยมีขั้นตอนการสืบค้นข้อมูล ดังนี้

1. เข้าสู่หน้าจอของฐานข้อมูล ICSC ภาษาไทยซึ่งเรียงลำดับตามเลข ICSC 0001 เป็นต้นไป จนถึงลำดับ 1763
2. ค้นหาได้ทั้งแบบใส่ข้อมูลเป็นเลข ICSC หรือ เลข CAS Number หรือค้นหาข้อมูลของสารเคมีด้วยชื่อภาษาอังกฤษ หรือ ภาษาไทย

สรุปท้ายเรื่อง

การพัฒนาฐานข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมี (National Chemicals Safety Card) นี้ นับเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย ที่สนองต่อการผลักดันการดำเนินงานในระดับโลก ตามแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Agenda 21) และการดำเนินงานของโครงการระหว่างประเทศว่าด้วยความปลอดภัยด้านสารเคมี (IPCS) ในการพัฒนา International Chemical Safety Cards: ICSCs ตลอดจนเป็นงานสำคัญในระดับประเทศ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบบริหารการจัดการสารเคมี ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการให้บริการด้านข้อมูลความปลอดภัยการใช้สารเคมี

ชื่อสารเคมี				ICSC :
วันที่มีการทบทวนวรรณกรรม (Date of Peer-Review) :				
CAS #				
RTECS #				
UN #				
EC #				
EC/EINECS #				
การเกิดอันตราย/ การได้รับสัมผัส	อันตรายเฉียบพลัน/ อาการ	การป้องกัน	การปฐมพยาบาล/การดับไฟ	
การติดไฟ				
การระเบิด				
การได้รับสัมผัส				
การสูดดม				
ทางผิวหนัง				
ทางดวงตา				
การกลืนกิน				

การจัดการเมื่อมีการรั่วไหล	การบรรจุและติดฉลาก	
	EU Classification	
	UN Classification	
การจัดการเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน	การเก็บรักษา	

การพัฒนาโปรแกรมสำหรับข้อมูล ที่สอดคล้องกับ ICSCs ของ WHO/IPCS

ข้อมูลสำคัญ	
สถานะทางกายภาพ ลักษณะ :	
อันตรายทางกายภาพ :	
อันตรายทางเคมี :	
ค่าจำกัดที่ยอมให้สัมผัสได้จากการทำงาน :	
วิธีทางของการได้รับสัมผัส :	
ความเสี่ยงจากการหายใจ :	
ผลของการได้รับสัมผัสสารในระยะสั้น :	
ผลของการได้รับสัมผัสสารในระยะยาวหรือได้รับซ้ำๆ :	
คุณสมบัติทางกายภาพ	
จุดเดือด :	ความหนาแน่นไอสัมพันธ์ (อากาศ = 1) :
จุดหลอมเหลว :	ความหนาแน่นสัมพันธ์ของส่วนผสม ไอ/อากาศที่ 20°C (อากาศ=1) :
ความหนาแน่นสัมพันธ์ (น้ำ=1) :	จุดวาบไฟ :
การละลายในน้ำ :	อุณหภูมิที่ติดไฟได้เอง :
ความดันไอ, kPa ที่ 20° C :	ค่าจำกัดการระเบิด ร้อยละของปริมาตรสารในอากาศ :
	สัมประสิทธิ์การแบ่งส่วน Octanol/น้ำ ตาม log Pow :
ข้อมูลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	
หมายเหตุ	

การพัฒนาโปรแกรมสำหรับข้อมูล ที่สอดคล้องกับ ICSCs ของ WHO/IPCS

การเข้าสู่หน้าจอของฐานข้อมูล ICSC ภาษาไทย

โครงการที่ 9

ข้อความสำเร็จ

การพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลเครือข่ายศูนย์พิษวิทยา ในการป้องกันและรักษาการเจ็บป่วยจากพิษสารเคมีด้านการรักษา

ข้อความ

ความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลเครือข่ายศูนย์พิษวิทยา ในการป้องกันและรักษาการเจ็บป่วยจากพิษสารเคมีด้านการรักษา นี้ เป็นผลมาจากการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลเครือข่ายศูนย์พิษวิทยา ในการป้องกันและรักษาการเจ็บป่วยจากพิษสารเคมีด้านการรักษา ซึ่งบรรจุในแผนปฏิบัติการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ พัฒนาระบบบริหารจัดการสารเคมี และยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ ส่งเสริมความปลอดภัยและบทบาทประชาชนในการจัดการสารเคมี ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554)

ความเป็นมาของการดำเนินงาน ที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลเครือข่ายศูนย์พิษวิทยา นี้ เริ่มมีมาตั้งแต่ช่วง แผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัยด้านสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2549) คือ ในปี พ.ศ. 2546-2549 กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมการแพทย์ได้มีการจัดซื้อกรมการเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยสารเคมีขึ้นครั้งแรก โดยมีผู้เกี่ยวข้องจากทั่วประเทศเข้าร่วม มีการจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์พิษวิทยาสารเคมีอุตสาหกรรม และร่วมกันในการจัดทำแนวทางการรักษา พยาบาลผู้ป่วยได้รับสารพิษในระยะฉุกเฉิน แนวทางการสำรองยาต้านพิษ ข้อมูลสารเคมีด้านความปลอดภัยและอันตรายต่อสุขภาพ โดยเอกสารดังกล่าวได้จัดทำเป็นรูปเล่มในการเผยแพร่ รวมทั้งมีระบบการสืบค้นข้อมูลสารเคมีและผลกระทบสุขภาพจากสารเคมี ซึ่งเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานฉุกเฉิน

เมื่อเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554) การดำเนินงานมีความก้าวหน้ามากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2550 สามารถจัดตั้งเครือข่ายอาชีวเวชศาสตร์และเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อมและศูนย์พิษวิทยาระดับภูมิภาคได้สำเร็จ โดยแบ่งแม่ข่ายระดับภูมิภาคเป็น 5 ภูมิภาค ดังนี้

1. แม่ข่ายภูมิภาคกลาง คือ โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ร่วมกับโรงพยาบาลสมุทรปราการ

2. แม่ข่ายภูมิภาคตะวันออก คือ โรงพยาบาลระยอง ร่วมกับโรงพยาบาลชลบุรี
3. แม่ข่ายภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา และโรงพยาบาลขอนแก่น
4. แม่ข่ายภูมิภาคใต้ คือ โรงพยาบาลหาดใหญ่ และโรงพยาบาลสงขลานครินทร์
5. แม่ข่ายภูมิภาคเหนือ คือ โรงพยาบาลลำปาง และโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่

ทั้งนี้ ได้มีการจัดสัมมนาของเครือข่ายเพื่อพิจารณารูปแบบการดำเนินงานศูนย์พิษวิทยา โดยพิจารณาในด้านการรักษา การจัดส่งรยาด้านพิษในพื้นที่ และการจัดทำระดับศูนย์พิษ เพื่อการพัฒนาของงานศูนย์พิษอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2550 แม่ข่ายระดับภูมิภาค ได้ร่วมกันในการจัดทำแผนและข้อมในการรับอุบัติภัยสารเคมีสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ โดยมีโรงพยาบาลในพื้นที่แต่ละภูมิภาคเข้าร่วมในการประชุมกับแม่ข่ายระดับภูมิภาค

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2551 กรมการแพทย์ ได้มีการจัดทำโครงการตอบสนองฉุกเฉินผลกระทบสุขภาพด้านอาชีวเวชศาสตร์ และเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม โดยมีการสัมมนาพิจารณาระบบตอบสนองฉุกเฉินผลกระทบสุขภาพด้านอาชีวเวชศาสตร์และ เวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม จัดทำระบบสายด่วนในการให้คำปรึกษาด้านศูนย์พิษและปัญหาสิ่งแวดล้อม ดำเนินการร่วมกับพื้นที่ โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ในการตอบสนองผลกระทบสุขภาพจากฝุ่นหินในงานแกะสลักหินในพื้นที่สี่คิ้ว ดำเนินการร่วมกับ พื้นที่สระบุรีในการตอบสนองผลกระทบสุขภาพจากปัญหาบ่อขยะในพื้นที่ จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในโรงพยาบาล นพรัตนราชธานี ในการป้องกันและดูแลผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากพิษสารเคมี จัดอบรมให้บุคลากรโรงพยาบาลเรื่องการล้างตัวการ ใส่ชุดป้องกันอันตรายส่วนบุคคล นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดทำแผนและทำการข้อมแผนการรับอุบัติภัยสารเคมีในโรงพยาบาล นพรัตนราชธานี และทำการนิเทศติดตามการดำเนินงานศูนย์พิษระดับภูมิภาคด้วย

ในปี พ.ศ. 2553 กรมการแพทย์ ได้จัดอบรมให้ความรู้ผู้ป่วยปนเปื้อนสารเคมีและรังสีในเครือข่ายศูนย์พิษวิทยาระดับ ภูมิภาคทั้ง 5 ภูมิภาค รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตามการจัดตั้งศูนย์พิษในการดูแลรักษาผู้ป่วยที่ปนเปื้อนสารเคมี ทั้ง 5 ภูมิภาค มีการจัดทำแผนและข้อมการรับอุบัติภัยสารเคมีและรังสีในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ตลอดจนมีการจัดสัมมนา และติดตาม การดำเนินงานศูนย์พิษวิทยาระดับภูมิภาค และได้พิจารณารวมงานศูนย์พิษวิทยาเข้ากับงานสิ่งแวดล้อม โดยให้พื้นที่สำรวจข้อมูล สารเคมีเพื่อพิจารณาในด้านการเตรียมความพร้อมด้านการรักษาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ กรมการแพทย์ ได้เข้าร่วมพิจารณา แนวทางการจัดส่งรยาด้านพิษกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยได้มีการกำหนดโรงพยาบาลในแต่ละภูมิภาค เพื่อทำการจัดส่งรยาด้านพิษและสามารถกระจายการให้ยาด้านพิษได้อย่างเหมาะสม

ในช่วงปลายแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ในปี พ.ศ. 2554 กรมการแพทย์ ได้จัดให้มีการสัมมนา นิเทศ เพื่อติดตามการดำเนินงานศูนย์พิษวิทยา ระดับภูมิภาค และทำการประเมินการดำเนินงานศูนย์พิษวิทยา ระดับภูมิภาค ทั้งนี้ สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ว่า การพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลเครือข่ายศูนย์พิษวิทยา ในการป้องกันและรักษา การเจ็บป่วยจากพิษสารเคมีด้านการรักษา ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ โดยมีผลการประเมินโดยย่อ ดังนี้

1. โรงพยาบาลระยอง เป็นโรงพยาบาลที่อยู่ในพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีการใช้สารเคมีจำนวนมาก มีการพัฒนาการดำเนินงาน ศูนย์พิษได้อย่างเป็นระบบ และได้พัฒนาพื้นที่ในการดูแลผู้ป่วยที่ปนเปื้อนสารเคมีได้ชัดเจน มีการจัดเตรียมและผสมยาที่ใช้รักษา ผู้ป่วยที่ได้รับอันตรายจากสารเคมีที่พบบ่อย และพัฒนาให้โรงพยาบาลในพื้นที่ได้ดำเนินการเอง รวมทั้งมีการจัดทำแผนและ

ข้อมูลการรับอุบัติเหตุภัยสารเคมีเป็นประจำในระดับจังหวัด และระดับประเทศ รวมทั้งมีการจัดทำแนวทางการดูแลผู้ป่วยที่ปนเปื้อนสารเคมีที่พบบ่อยในพื้นที่ และมีการจัดทำฐานข้อมูลสารเคมีที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม ปัญหาอุปสรรค ในเรื่องของการขาดการพัฒนาการตรวจวิเคราะห์สารเคมีในร่างกายที่ครบถ้วน ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณ เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นศูนย์พิษระดับภูมิภาคที่มีความพร้อมต่อไป

2. โรงพยาบาลสมุทรสาคร เป็นโรงพยาบาลที่อยู่ในพื้นที่อุตสาหกรรมมาก ทำให้มีการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์พิษ โดยมีการแยกหน่วยงานด้านศูนย์พิษวิทยา มีการจัดทำแผนและทำการซ่อมรับอุบัติเหตุภัยสารเคมี ในระดับจังหวัด

3. โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา พบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม จึงมีการดำเนินงาน ในรูปแบบการบริหารจัดการปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม

4. โรงพยาบาลลำปาง และโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา พบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจึงมีการดำเนินงานในรูปแบบการบริหารจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

5. โรงพยาบาลนพรัตนราชธานีมีการดำเนินงานศูนย์พิษ โดยมีการจัดทำยุทธศาสตร์ศูนย์พิษสารเคมี และจัดเป็นศูนย์ข้อมูลด้านสารเคมีอุตสาหกรรม โดยมีระบบสายด่วนในราชการ มีการกระจายองค์ความรู้การจัดทำแผนในการเตรียมความพร้อมของบุคลากรทางการแพทย์ในการรับอุบัติเหตุภัยสารเคมีและรังสี มีระบบการช่วยพื้นที่ในการตอบสนองฉุกเฉินผลกระทบสุขภาพ ด้านอาชีวเวชศาสตร์และเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม

สรุปท้ายเรื่อง

การดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาล ในการรักษาพยาบาลผู้ป่วย ที่ได้รับสารพิษ จากแผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัยด้านสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545–2549) มาสู่การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดช่วงเวลาของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554) ทำให้เกิดความสำเร็จ ในการสร้างเครือข่ายและเพิ่มศักยภาพของโรงพยาบาลศูนย์พิษวิทยาใน 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีแม่ข่ายที่เป็นโรงพยาบาลศูนย์พิษวิทยาในแต่ละภูมิภาคที่มีการเตรียมความพร้อมในการรองรับอุบัติเหตุภัยสารเคมี มีการจัดเตรียมสำรองยาและผสมยาที่ใช้รักษาผู้ป่วยที่ได้รับอันตรายจากสารเคมี และมีการจัดทำฐานข้อมูลสารเคมีที่จำเป็น ที่สามารถสนับสนุนโรงพยาบาลในพื้นที่ให้สามารถดำเนินการได้เอง ซึ่งเป็นไปอย่างเหมาะสมกับพื้นที่อุตสาหกรรมในภูมิภาคนั้น

การจัดกิจกรรม และการทำเอกสารเผยแพร่ในเรื่องแนวทางการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับสารพิษใน
ระยะฉุกเฉิน

การจัดสัมมนาเครือข่ายอาชีพเวชศาสตร์ และเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อมและศูนย์พิษวิทยาระดับภูมิภาค

กิจกรรมการตอบสนอง
ผลกระทบสุขภาพจากฝุ่นหิน
ในงานแกะสลักหินในพื้นที่
สีคิ้ว และการตอบสนองผล
กระทบสุขภาพจากปัญหา
บ่อขยะในพื้นที่สระบุรี

การสัมมนาเพื่อพิจารณาระบบ
ตอบสนองฉุกเฉินผลกระทบ
สุขภาพด้านอาชีพเวชศาสตร์
และเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม
พื้นที่มาบตาพุด

โครงการที่ 10

ข้อความสำเร็จ

การพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลง 4 กลุ่ม เพื่อผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัย

ข้อความ

ความสำเร็จของการพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลง 4 กลุ่ม เพื่อผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัยนี้ เป็นผลมาจากการดำเนินแผนงานสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีตกค้างในผลผลิตทางการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งบรรจุในแผนปฏิบัติการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ ลดความเสี่ยงอันตรายจากสารเคมีในส่วนของการพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ปลอดภัย สารเคมีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

ความเป็นมาของการดำเนินแผนงานสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีตกค้างในผลผลิตทางการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมนี้ เกิดขึ้นเนื่องจาก การนำเข้าวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้น การใช้สารเคมีทางการเกษตรในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น และการตรวจพบสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ตกค้างในผลผลิตผลการเกษตร โดยจากสถิติการนำเข้าสารเคมี และวัตถุอันตรายทางการเกษตรของประเทศไทย ในปี 2550-2552 พบว่าประเทศไทยมีการนำเข้าสารเคมีและวัตถุอันตรายทางการเกษตรปริมาณเฉลี่ย 67,742 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่า 16,815 ล้านบาท นับว่าเป็นปริมาณเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับข้อมูลในปี 2539 ที่ปริมาณ 25,540 ตันเท่านั้น โดยหากเทียบ เป็นร้อยละ พบว่ามีปริมาณสูงขึ้นถึงร้อยละ 165 ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงมาก นอกจากนี้ การใช้สารเคมีทางการเกษตรมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นมาก ประกอบกับกระบวนการผลิตที่ไม่เหมาะสม หรือไม่มีหลักเกณฑ์และวิธีการใช้ที่ถูกต้อง ส่งผลให้มีสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้าง ที่ทำให้เกิดผลเสียทั้งต่อสุขภาพของผู้คนและสิ่งแวดล้อม จากผลการตรวจสอบสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ตกค้างในผลผลิตผลการเกษตร พบสารเคมีที่แบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ (1) กลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต เช่น คลอไพริฟอส (2) กลุ่มคาร์บาเมต เช่น เมทโทมิล และคาร์บาริล (3) กลุ่มไพเรทรอยด์ เช่น ไซเปอร์เมทริน และ (4) กลุ่มออร์กาโนคลอรีน เช่น เอ็นโดซัลแฟน (สารเคมีที่ใช้กำจัดหอยเชอรี่ ที่ทำลายต้นข้าว) โดยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 กลุ่มแรกนี้เป็นสาร

เคมีทางการเกษตรที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ส่วนกลุ่มที่ 4 คือ ออร์กาโนคลอรีน ปัจจุบันได้ประกาศห้ามใช้แล้ว แต่เนื่องจากเป็นสารเคมีที่มีฤทธิ์ตกค้างยาวนาน และสลายตัวได้ยาก จึงยังตรวจพบอยู่ ทั้งนี้ หากเกษตรกรหรือผู้บริโภคผลิตผลการเกษตรได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเหล่านี้ เข้าไปสะสมในร่างกาย ก็จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทำให้เกิดอาการพิษต่อทางเดินอาหาร ระบบหัวใจและหลอดเลือด อาจเป็นหมัน และแก่ก่อนวัยอันควรนอกจากนี้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเหล่านี้ อาจมีพิษต่อระบบประสาท ทางเดินอาหาร หัวใจและหลอดเลือด และอาจมีผลต่อสารพันธุกรรมในเนื้อเยื่อของร่างกาย ซึ่งมีแนวโน้มในการก่อให้เกิดโรคมะเร็งได้ ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหา คือการให้ความรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การเฝ้าระวังสารพิษตกค้างในผลผลิตการเกษตรก่อนการเก็บเกี่ยวออกสู่ตลาดหรือก่อนจำหน่าย ให้กับผู้บริโภค ซึ่งนอกจากการพัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่ดีมีคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าแล้ว ยังสร้างความมั่นใจในคุณภาพและความปลอดภัย แก่ผู้บริโภคอีกด้วย

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน จากการบริโภคผลผลิตทางการเกษตร ที่มีสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้าง โดยสนับสนุนให้มีการคิดค้นพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงในผัก ผลไม้ และธัญพืช เพื่อให้ประชาชน หรือผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการตรวจสอบสารตกค้างได้ด้วยตนเองโดยวิธีการที่ง่าย สามารถพกพาไปใช้ในภาคสนามได้ ผลการคิดค้นพัฒนา ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยสามารถพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงในผัก ผลไม้และธัญพืช ทั้งแบบตรวจคัดกรองได้ 2 กลุ่ม (กลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต และกลุ่มคาร์บาเมต) และแบบตรวจคัดกรองได้ 4 กลุ่ม (คือ 2 กลุ่มแรกกับกลุ่มไพเรทรอยด์และกลุ่มออร์กาโนคลอรีน) ซึ่งใช้ทดสอบง่าย ตรวจสอบได้สะดวกรวดเร็ว และสามารถตรวจได้จำนวนมากในคราวเดียวกัน โดยใช้เวลาตรวจประมาณ 30 นาที และได้มีการพัฒนาต่อเนื่องเพิ่มอีก 1 ชุด สามารถตรวจหาชนิดสารเคมีกำจัดแมลงได้ทั้ง 4 กลุ่ม โดยใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ทั้งนี้ ชุดทดสอบที่ใช้ตรวจคัดกรองเบื้องต้น มีชื่อว่าเมดไซเพสทคิท (MedSciPest Kits) หรือเรียกชื่อย่อๆ ว่า เอ็มคิท (M Kits) มีความถูกต้องแม่นยำ ความไว และความจำเพาะสูงประมาณร้อยละ 93, 98 และ 79 ตามลำดับ ส่วนชุดตรวจหาชนิดสารเคมีกำจัดแมลง มีความถูกต้องแม่นยำ ความไว และความจำเพาะสูง ประมาณร้อยละ 84, 90 และ 100 ตามลำดับ สามารถใช้ทดสอบกึ่งหาปริมาณการปนเปื้อนไม่ให้เป็นมาตรฐานในประเทศ หรือตามมาตรฐานที่ประเทศคู่ค้ากำหนด ซึ่งมีความสำคัญมากในยุคการค้าเสรีปัจจุบัน ที่แต่ละประเทศต่างมีความเข้มงวด ในเรื่องของ การตรวจสอบตามมาตรการสุขอนามัยในพืช เพราะจะมีผลในเรื่องของการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศตามมา

สรุปผลสำเร็จของการพัฒนาได้ว่า ชุดทดสอบที่พัฒนาขึ้นมี 2 ประเภท ประเภทแรกใช้ตรวจคัดกรองว่ามีสารเคมีกำจัดแมลงตกค้างหรือไม่ โดยมีทั้งแบบตรวจคัดกรองสารเคมีกำจัดแมลง 2 กลุ่ม และแบบตรวจคัดกรอง 4 กลุ่ม และยังใช้ในการตรวจเบื้องต้น ซึ่งสามารถบอกค่าประมาณการปนเปื้อนของสารพิษว่าอยู่ในระดับที่ปลอดภัย หรือเป็นพิษมากน้อยอย่างไร ส่วนประเภทหลัง ใช้สำหรับตรวจหาชนิดของสารเคมีกำจัดแมลง 4 กลุ่ม ว่าเป็นสารเคมีชนิดใด ตามประกาศว่าด้วยการกำหนดค่าตกค้างสูงสุดของสารเคมีกำจัดแมลง ที่ออกข้อกำหนดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทราบผลได้ภายใน 1 ชั่วโมง ทั้งนี้ ชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงในผักผลไม้ และธัญพืช ของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ มีตราสัญลักษณ์งูพันคอบเพลิง และมีตราชื่อกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ระบุไว้ที่บรรจุภัณฑ์ชัดเจน ชุดทดสอบนี้ จึงเป็นเครื่องมือสำหรับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน โรงพยาบาล สถานศึกษา ตลาด อาสาสมัคร และหน่วยงานที่รับผิดชอบ ใช้ในการตรวจคัดกรอง ค้นหา และเฝ้าระวังความปลอดภัย นอกจากนี้ ยังใช้ในการตรวจเพื่อควบคุม

คุณภาพสินค้า ในแหล่งผลิต/จำหน่าย เป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ จนถึงสามารถตรวจหาชนิดและกึ่งประมาณการปนเปื้อนเบื้องต้นได้ในระดับการส่งออกจากชุมชน ซึ่งกระแสสังคมปัจจุบันใส่ใจในการเลือกบริโภคอาหารสุขภาพ และสามารถส่งออกแข่งขันในตลาดการค้าเสรี อีกทั้งยังใช้ตรวจเพื่อควบคุมป้องกันการนำเข้าสินค้าปนเปื้อนสารเคมีอันตราย เป็นการส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้บริโภค

ในช่วงที่ผ่านมาของแผนยุทธศาสตร์ฯ ฉบับที่ 3 กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้ส่งเสริมให้ชุมชนทั่วประเทศ นำเครื่องมือชนิดนี้ไปใช้ในการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ จึงเปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกัน ที่จะช่วยสร้างความมั่นใจ ในความปลอดภัยแก่ประชาชนที่จะสามารถเลือกบริโภคอาหารสุขภาพมากขึ้น และยิ่งไปกว่านั้น ยังส่งเสริมให้ชุมชนได้ใช้เครื่องมือนี้อย่างมีส่วนร่วม และช่วยเหลือพึ่งพากันของคนในท้องถิ่น โดยได้มีการนำชุดทดสอบไปใช้อย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม เช่น ตลาดสดบางลำภู จังหวัดขอนแก่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกสี สาขาบางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ชุมชนอำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ชุมชนอำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี และสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 เป็นต้น โดยขอยกตัวอย่างการใช้งานชุดทดสอบนี้ที่ตลาดสดบางลำภู จังหวัดขอนแก่น ซึ่งกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้นำชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงไปใช้ในห้องปฏิบัติการตรวจสอบสารพิษตกค้างในผัก ผลไม้ ที่ตลาดบางลำภู จังหวัดขอนแก่น ซึ่งตลาดสดแห่งนี้ได้นำชุดตรวจคัดกรองสารเคมี ไปใช้ตรวจสอบสารเคมีกำจัดแมลงตกค้างในผักจากร้านค้าและร้านอาหารในตลาด เปรียบเทียบก่อนและหลังการล้างที่จุดล้างกลางของตลาด ด้วยระบบล้าง 3 อ่าง คือ ล้างดินและสิ่งสกปรกในอ่างแรก ตามด้วย ผงฟู 1 ช้อนโต๊ะต่อน้ำ 20 ลิตร ในอ่างที่ 2 แล้วล้างด้วยน้ำสะอาดในอ่างสุดท้าย พบว่า ก่อนล้างมีสารตกค้างในระดับที่ไม่ปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 18.2 แต่หลังจากการล้างแล้วพบว่าผักทุกตัวอย่างมีความปลอดภัย ซึ่งถือเป็นความสำเร็จของการพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงที่สามารถนำไปใช้งานอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับการส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัยโดยภาคประชาชน ทั้งนี้ ในช่วงสิ้นแผนยุทธศาสตร์ฯ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2554 ได้มีการต่อยอดการพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงนี้ไปสู่การผลิตที่เป็นการค้าแล้ว

สรุปท้ายเรื่อง

การดำเนินงานในการพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลง 4 กลุ่ม เพื่อผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัยนี้ เป็นการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยนอกจากจะได้ผลการดำเนินงานที่เป็นชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงสำคัญ 4 กลุ่มแล้ว ยังสามารถต่อยอดการนำชุดทดสอบนี้ไปใช้ในการควบคุมและป้องกันสารพิษตกค้างในผัก ผลไม้ และธัญพืช ได้อย่างเป็นรูปธรรม และต่อยอดการพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงไปสู่การผลิตที่เป็นการค้า โดยประชาชนและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำชุดทดสอบ ไปใช้ในการเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ในชุมชนได้ด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากจะพัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชนได้ถึงระดับส่งออกแล้ว ยังช่วยสร้างความมั่นใจในคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าแก่ผู้บริโภคในประเทศอีกด้วย

ชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงตกค้างในผักผลไม้ ที่พัฒนาแล้วของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

ชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลงตกค้างในผักผลไม้ พร้อมอุปกรณ์

ผัก ผลไม้ ที่ตลาดสดบางลำภู จังหวัดขอนแก่น

การใช้ชุดตรวจสอบสารเคมีกำจัดแมลง: นวัตกรรมสู่ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีอำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

โครงการที่ 11

สื่อความสำเร็จ

การจัดทำฐานข้อมูลเหมืองแร่เก่าที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อความ

ความสำเร็จในการจัดทำฐานข้อมูลเหมืองแร่เก่าที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนี้ เป็นผลมาจากการดำเนินแผนงานจัดทำฐานข้อมูลเหมืองแร่เก่าที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ ซึ่งเป็นแผนงานโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ ลดความเสี่ยงอันตรายจากสารเคมีในส่วนของ การพัฒนาและส่งเสริมความปลอดภัยสารเคมีทางอุตสาหกรรมที่เหมาะสม ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

ความเป็นมาของการดำเนินงานตามแผนงานโครงการนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากการดำเนินงานด้านการฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการทิ้งร้างหรือไม่มีการควบคุมดูแลนั้น ยังไม่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน ส่วนปฏิบัติการฉุกเฉินและฟื้นฟู สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านการฟื้นฟู พื้นที่ปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อม ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้ดำเนินงานในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินและจัดลำดับความรุนแรงของพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ โดยได้เลือกศึกษาพื้นที่เหมืองแร่เก่าที่หยุดดำเนินการแล้วเกิน 10 ปี นับจากปีที่เริ่มดำเนินโครงการ เป็นพื้นที่นำร่อง เนื่องจากเป็นพื้นที่มีการทิ้งร้างและไม่มีการควบคุมดูแล อีกทั้งยังมีกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมที่มีสาเหตุมาจากกิจกรรมเหมืองแร่ ดังเช่น กรณีการปนเปื้อนสารหนูในพื้นที่อำเภอรัตนบุรี และการปนเปื้อนของสารตะกั่ว ในห้วยคลิตี้ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี การสะสมหรือการแพร่กระจายของโลหะหนักสู่สิ่งแวดล้อมนั้น จะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ ตลอดจนพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งนี้ การสะสมของโลหะหนักในระบบห่วงโซ่อาหาร ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในที่สุด

กระบวนการจัดการพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. การแจ้งข้อมูลพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ
2. การประเมินพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษเบื้องต้น
3. การตรวจสอบพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ
4. การจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ
5. การประเมินพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษโดยละเอียด
6. การวางแผนจัดการพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ
7. การประเมินประสิทธิภาพการจัดการพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ

ในการดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลเหมืองแร่เก่าที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนี้ จะได้ลำดับ ความสำคัญของพื้นที่เหมืองแร่เก่าที่มีการปนเปื้อน เพื่อให้สามารถวางแผนจัดการพื้นที่เหมืองแร่เก่าที่มีการปนเปื้อนมลพิษนี้ต่อไป

จากการนำข้อมูลการพิจารณาข้อมูลปนเปื้อนมลพิษ การดำเนินการประเมินพื้นที่เบื้องต้น และการตรวจสอบพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษของเหมืองแร่เก่าจำนวน 28 เหมือง ซึ่งประกอบด้วยเหมืองแร่เก่าที่มีความเสี่ยงในพื้นที่ภาคเหนือจำนวน 7 เหมือง ภาคใต้จำนวน 6 เหมือง ภาคตะวันตกจำนวน 9 เหมือง ภาคตะวันออก จำนวน 4 เหมือง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 2 เหมือง มาเป็นฐานข้อมูลในการจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษ โดยนำโปรแกรมการให้คะแนนในการจัดลำดับความ เป็นอันตรายในพื้นที่ (Hazard Ranking System Quickscore: HRS Quickscore) ของ US EPA มาประยุกต์ใช้ในการกำหนด ค่าคะแนนของพื้นที่เหมืองแร่เก่าดังกล่าว

โปรแกรม HRS Quickscore จะประเมินค่าปัจจัยต่างๆ ของเส้นทางการแพร่กระจายและรับสัมผัสสารอันตราย ซึ่ง ประกอบด้วย (1) เส้นทางการแพร่กระจายของสารอันตรายสู่ น้ำใต้ดิน (Ground Water Migration, Sgw) (2) เส้นทางการแพร่กระจายของสารอันตรายสู่ น้ำผิวดิน (Surface Water Migration, Ssw) (3) เส้นทางการรับสัมผัสสารอันตรายในดิน (Soil Exposure Pathway, Ss) และ (4) เส้นทางการแพร่กระจายของสารอันตรายในอากาศ (Air Migration Pathway, Sa) แล้ว คำนวณค่าคะแนนของพื้นที่ศึกษา (Site Score) โดยใช้สมการ

$$S = \sqrt{\frac{S_{gw}^2 + S_{sw}^2 + S_s^2 + S_a^2}{4}}$$

จากการประมวลผลของโปรแกรม ทำให้ได้ค่าคะแนนพื้นที่ (Site Score) ของเหมืองแร่เก่าทั้ง 28 แห่ง โดยสามารถเรียง ลำดับค่าคะแนนของพื้นที่จากสูงสุดไปต่ำสุด ดังแสดงผลในตาราง

ลำดับที่	จังหวัด	ชนิดแร่	ค่าคะแนน
1	เชียงราย	ดีบุก (Sn)	55.03
2	ราชบุรี	ดีบุก (Sn)	52.44

ลำดับที่	จังหวัด	ชนิดแร่	ค่าคะแนน
3	เชียงราย	ดีบุก (Sn)	51.57
4	ชลบุรี	พลวง (Sb)	51.15
5	ชุมพร	ดีบุก (Sn)	50.77
6	กาญจนบุรี	ตะกั่ว (Pb)	50.44
7	เชียงราย	ดีบุก (Sn)	50.37
8	พัทลุง	ตะกั่ว (Pb)	50.28
9	เชียงใหม่	แมงกานีส (Mn)	50.09
10	กาญจนบุรี	ดีบุก (Sn)	50
11	กาญจนบุรี	ดีบุก (Sn)	50
12	อุดรธานี	แบเรียม (Ba)	50
13	ราชบุรี	ดีบุก (Sn)	50
14	กาญจนบุรี	ดีบุก (Sn), วุลแฟรม (W)	50
15	กาญจนบุรี	ตะกั่ว (Pb)	50
16	นครศรีธรรมราช	ดีบุก (Sn)	50
17	นครศรีธรรมราช	ดีบุก (Sn), วุลแฟรม (W)	56.51
18	ตาก	ถ่านหิน (Coal)	47.18
19	กาญจนบุรี	ดีบุก (Sn)	40
20	ประจวบคีรีขันธ์	ดีบุก (Sn)	33.82
21	พังงา	ดีบุก (Sn)	27.74
22	สระแก้ว	แมงกานีส (Mn)	10.67
23	ราชบุรี	ดีบุก (Sn)	3.5
24	เลย	แมงกานีส (Mn)	0
25	ชลบุรี	เหล็ก (Fe)	0
26	ตาก	ดีบุก (Sn)	0
27	ตาก	สังกะสี (Zn)	0
28	กาญจนบุรี	พลวง (Sb)	0

ในการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษโดยการจัดทำบัญชีรายชื่อพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษเพื่อการตัดสินใจพื้นที่นั้น จะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษที่มีค่าคะแนนพื้นที่เกินเกณฑ์กำหนดขั้นต่ำ 28.50 เมื่อนำค่าคะแนนพื้นที่ของเหมืองต่างๆ ทั้ง 28 เหมืองที่คำนวณได้ข้างต้น มาเปรียบเทียบกับค่าเกณฑ์กำหนดขั้นต่ำ 28.50 ผลปรากฏว่ามีค่าคะแนนพื้นที่ของเหมืองแร่เก่า จำนวน 20 เหมือง ที่มีค่าเกินเกณฑ์กำหนดขั้นต่ำ ดังนั้นเหมืองแร่เก่าจำนวน 20 เหมืองนี้จะถูกกำหนดในบัญชีรายชื่อพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษเพื่อการตัดสินใจพื้นที่ และเพื่อศึกษาสำรวจในรายละเอียดเพิ่มเติม รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการฟื้นฟู พื้นที่ดังกล่าวในลำดับต่อไป

สรุปท้ายเรื่อง

การดำเนินงานในการจัดทำฐานข้อมูลเหมืองแร่เก่า 28 แห่งทั่วประเทศ โดยใช้กระบวนการกระบวนการจัดการพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษอย่างชัดเจน ด้วยประเมินพื้นที่เบื้องต้น การสำรวจ และนำเข้าสู่ข้อมูลสู่โปรแกรมการให้คะแนนในการจัดลำดับความเป็นอันตรายในพื้นที่ (Hazard Ranking System Quickscore: HRS Quickscore) นับเป็นความสำเร็จ ที่ทำให้ได้บัญชีรายชื่อพื้นที่ปนเปื้อนมลพิษเพื่อการตัดสินใจพื้นที่ ที่นำไปสู่การฟื้นฟูเหมืองแร่เก่าอย่างเป็นระบบตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่เป็นไปเพื่อลดความเสี่ยงอันตรายจากสารเคมี ทางอุตสาหกรรมที่เหมาะสม ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554)

ภาพการทำเหมืองแร่ดิบบุกเก่า อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

เหมืองแร่สังกะสีเก่า จังหวัดตาก

โครงการที่ 12

ข้อความสำเร็จ

กระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS ในเด็กนักเรียนและเยาวชนไทย

ข้อความ

ความสำเร็จของกระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS ในเด็กนักเรียนและเยาวชนไทยนี้ เป็นผลมาจากการบูรณาการในการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบสากล GHS ซึ่งบรรจุในแผนปฏิบัติการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ ส่งเสริมความปลอดภัยและบทบาทประชาชนในการจัดการสารเคมี ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550–2554) โดยโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โครงการพัฒนาจัดทำสารเคมีตามระบบสากล GHS เพื่อบรรจุไว้ในคู่มือการเรียนการสอน โครงการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับข้อความแสดงความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS โครงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับข้อความแสดงความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS สู่วิชาการผ่านทาง อย.น้อย และกลุ่มผู้บริโภค โครงการจัดทำสื่อโสตสำหรับการเรียนการสอนความปลอดภัยด้านสารเคมีและสิ่งแวดล้อมในระดับมัธยมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัย ภายใต้โครงการโรงเรียนต้นแบบ เพื่อรณรงค์ให้นักเรียนและเยาวชนมีความรู้ในเรื่องข้อความแสดงความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS และโครงการโรงเรียนพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เรื่อง ระบบสากล GHS และความปลอดภัยสารเคมีสำหรับเยาวชน

ความเป็นมาของกระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS ในเด็กนักเรียนและเยาวชนไทยนี้ เริ่มจากการที่ศูนย์พัฒนานโยบายแห่งชาติด้านสารเคมี กองแผนงานและวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมี เล็งเห็นความสำคัญของกระบวนการเตรียมความพร้อมของประเทศ

เพื่อให้พร้อมรองรับระบบสากลการจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์เคมีและการติดฉลาก (Globally Harmonized System of classification and labelling of chemicals: GHS) ซึ่งองค์การสหประชาชาติพัฒนาขึ้นใหม่เพื่อให้ประเทศต่างๆ ใช้เป็นระบบเดียวกันของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้สามารถพัฒนาศักยภาพ กลไกและระบบการบริหารจัดการ ที่มุ่งให้สามารถนำระบบสากล GHS มาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยได้อย่างประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ในส่วนของการเตรียมความพร้อมของภาคประชาชน ให้ได้รับประโยชน์จากการสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS ได้อย่างเต็มที่ จึงได้ริเริ่มให้มีความร่วมมือของ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กับหน่วยงานหลักภาคการศึกษาของประเทศ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และหน่วยงานภาควิชาการ คือ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในเรื่องระบบสากล GHS ในนักเรียนและเยาวชน โดยมีการประชุมริเริ่มเครือข่ายกับโรงเรียนที่สนใจ ระหว่างวันที่ 7-18 กรกฎาคม 2552

ต่อมา ในปีงบประมาณ 2552-2554 ได้มีการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบเรื่องระบบสากล GHS เกิดเป็นเครือข่ายโรงเรียนต้นแบบระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่บูรณาการสาระการเรียนรู้เรื่องการสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมีบนฉลากผลิตภัณฑ์ตามระบบสากล GHS สู่การเรียนการสอน ทั้งในระดับประถมศึกษา และ ระดับมัธยมศึกษา โดยในระดับประถมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนเชียงแสน อากาศมี จ.เชียงราย โรงเรียนเขาดินวิทยาการ จ.กาญจนบุรี โรงเรียนวัดบ้านฉาง จ.ระยอง โรงเรียนบ้านเก่า จ.กำแพงเพชร และโรงเรียนบ้านลานทอง จ.กำแพงเพชร และในระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จ.ลำปาง โรงเรียนกะทู้วิทยา จ.ภูเก็ต โรงเรียนมาตาพุดพันพิทยาคาร จ.ระยอง โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จ.ศรีสะเกษ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จ.เชียงใหม่ โรงเรียนงหราพิชากร จ.พัทลุง และโรงเรียนที่ปังกวิทยาพัฒนา (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เครือข่ายโรงเรียนต้นแบบข้างต้น ได้ดำเนินการต่อยอดขยายผลสู่โรงเรียนและชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โรงเรียนที่ถ่ายทอดสู่โรงเรียนน้อง การจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ เป็นต้น จนกลายเป็นเครือข่ายที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผล และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนในเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

นอกจากนั้น ในปีงบประมาณ 2554 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS และความปลอดภัยด้านสารเคมีสำหรับเยาวชน ในลักษณะสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ผ่านทางเว็บไซต์ที่สามารถนำไปใช้สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS และความปลอดภัยด้านสารเคมีให้กับเด็กและเยาวชน ได้อย่างน่าสนใจ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งจัดทำให้มีองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับการศึกษาแต่ละระดับ ตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย และในปีงบประมาณเดียวกัน ยังได้จัดการประกวดในหัวข้อ “ร่วมพิทักษ์สังคมไทย ห่างพิษภัยสารเคมี” กับ “อ.ย.” เป็นการประกวดภาพวาด สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และเป็นการประกวดออกแบบลายเสื้อยืด สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจเข้ามาศึกษาเรื่องระบบสากลการจัดกลุ่มและติดฉลากเคมีภัณฑ์ (GHS) และความปลอดภัยด้านสารเคมี ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และกล้าแสดงออกทางศิลปะ รวมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนตั้งแต่วัยเยาว์ ในเรื่อง ความปลอดภัยด้านสารเคมี ความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยจะนำผลงานที่ส่งเข้าประกวด ไปเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในโอกาสต่างๆ ต่อไป ทั้งนี้ นักเรียนที่ชนะการประกวดได้รับรางวัลเป็นทุนการศึกษาพร้อมเกียรติบัตร

นอกเหนือจากความสำเร็จข้างต้น ความสำเร็จสำคัญอีกประการหนึ่งในการดำเนินงานเพื่อการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS คือ การที่ สพฐ. ได้นำเรื่องสัญลักษณ์แสดงความเป็นอันตรายตามระบบสากล GHS ทั้ง 9 รูป เข้าไปสอดแทรกในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน รักสุขภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัด สพฐ. ทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2554 ซึ่งเป็นการวางรากฐานการเรียนรู้ให้นักเรียน เพื่อให้มีการศึกษาต่อยอดในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป และในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นทักษะชีวิตเรื่องความปลอดภัยด้านสารเคมี ที่เด็กและเยาวชนไทยพึงรู้และปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยต่อไป

สรุปท้ายเรื่อง

ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการนำความรู้เรื่องระบบสากล GHS สู่นักเรียนและเยาวชนไทย เป็นกรณีตัวอย่างความสำเร็จของงานตามยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมความปลอดภัยและบทบาทประชาชนในการจัดการสารเคมี ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2550-2554) เป็นมิติใหม่ของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคสาธารณสุข และภาคการศึกษา ในการวางรากฐานให้ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีของประเทศอย่างยั่งยืน

กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบ เรื่องระบบสากล GHS

กิจกรรมการต่อยอดขยายผลสู่โรงเรียนและ
ชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โรงเรียน
พี่ถ่ายทอดสู่โรงเรียนน้อง และ
การจัดนิทรรศการเคลื่อนที่

ภาพหน้าเว็บไซต์ของสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กนักเรียนประถมศึกษา

<http://ipcs.fda.moph.go.th/csnetNEW/acad.php?group=GHSacad>

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน รักสุขภาพกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา
และพลศึกษา ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

รายชื่อ Success Stories ของแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ
ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)

ที่	ชื่อ Success Stories	หน่วยงาน
1.	การพัฒนากฎหมายลำดับรอง เพื่อการควบคุมและกำกับดูแลวัตถุอันตรายทางการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้อง ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551	กรมวิชาการเกษตร
2.	การพัฒนากฎหมาย ในการออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตราย พ.ศ. 2555 ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เพื่อบังคับใช้กับวัตถุอันตรายทางอุตสาหกรรม	กรมโรงงานอุตสาหกรรม
3.	การศึกษาสถานะสุขภาพ ของผู้ประกอบการอาชีพที่สัมผัสกับอนุภาคนาโน และมาตรการความปลอดภัย	กรมควบคุมโรค
4.	การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ในการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพจากสารเคมีในพื้นที่จังหวัดระยอง	กรมควบคุมโรค
5.	การดำเนินงานตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาบาเซล ว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด	กรมควบคุมมลพิษ
6.	การพัฒนาแผนเตรียมความพร้อมตอบโต้เหตุฉุกเฉินจากสารเคมีและวัตถุอันตราย	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
7.	การจัดทำข้อมูลสถานการณ์เพื่อการจัดการสารเคมี (Thailand National Chemicals Management Profile)	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
8.	การพัฒนาฐานข้อมูลความปลอดภัยในการใช้สารเคมี (National Chemicals Safety Cards)	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
9.	การพัฒนาศักยภาพของโรงพยาบาลเครือข่ายศูนย์พิษวิทยา ในการป้องกันและรักษาการเจ็บป่วยจากพิษสารเคมีด้านการรักษา	กรมการแพทย์
10.	การพัฒนาชุดทดสอบสารเคมีกำจัดแมลง 4 กลุ่ม เพื่อผลิตผลทางการเกษตรปลอดภัย	กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
11.	การจัดทำฐานข้อมูลเหมืองแร่เก่าที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	กรมควบคุมมลพิษ
12.	กระบวนการขับเคลื่อนการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS ในเด็กนักเรียนและเยาวชนไทย	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา